NÅR DU SKAL HA SKREVET HISTORIE, KOMMER VI –

Historikeren | Medlemsblad for Den Norske Historiske Forening 4.2015

Innhold

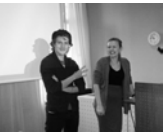

Historiske nyheter

Historikere i Videnskaps-Akademiet *Jan Eivind Myhre* 5

HIFO-nytt

Intervju med grunnleggerne av HIFO *Henrik Olav Mathiesen og Håvard Brede Aven* 8

Lokallag

Sogn og Fjordane:
Historietime i Leikanger kyrkje *Anders Timberlid* 26

HIFO skole

HIFOs lærerseminar 2015 *Anne Kjersti Jacobsen* 27

Minneord

Olav Riste *Sven G. Holtsmark og Helge Øystein Pharo* 29
Francis Sejersted *Even Lange* 33

Reisebrevet

På sjørøvarjakt i København *Marie Nystuen Berger* 38

Faste spalter

Fotografispalten: Nedre Slotsgade 1882 – midtlinje *Arthur Tennøe* 46

Forsidebilde: *HIFOs informasjonsbrosjyre, fra arkivet*

Den norske historiske forening ble stiftet i 1869, og utga *Historisk tidsskrift* for første gang i 1871, som nå er Norges eldste eksisterende vitenskapelige tidsskrift. I 1990 ble foreningen slått sammen med Norsk historikerforening (HIFO) og Norsk komité for historisk vitskap. Den nye konsoliderte organisasjonen tok forkortelsen HIFO, og foreningen overtok funksjoner fra alle de tre eldre foreningene.

Den norske historiske forening (HIFO)
Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo
Postboks 1008 Blindern, 0315 Oslo

Historikeren kommer ut med fire nummer i året. Manusfrist for hefte 1, 2016: 30. januar. Manuskripter sendes redaksjonen som vedlegg til e-post skrevet i Word, til historikeren@hifo.no. Annonsepriser (svart-hvitt/farge): 1500/2500 kr per helside, 750/1500 kr per halvside.

Grafisk produksjon: Kjersti Hjelmeland Brakstad. Trykk: Hurtig-trykk

ISSN 1891-6600

Redaksjonen

Velosipeden er velkjent for de som har vært HIFO-medlemmer siden slutten av 1990-tallet. Sykkelen har preget forsiden av *HIFO-nytt* siden 1980-tallet, helt til slutten av år 2000. Dermed har den vært et ikon for HIFO i godt over et tiår. Til og med dagens logo, «HIFO-hjulet», ser ut til å være en modernisert form av den gamle forsida. Men når ble historikere så opptatt av sykler?

Svaret finnes i dette nummeret av *Historikeren*. Forsiden av bladet denne gangen gir et første hint, men det fulle svaret er å finne i intervjuet med Jarle Simensen, Gro Hagemann og Knut Kjeldstadli. Som organisasjon er HIFO i år 25 år, og redaksjonen har tatt en prat med de som var med på å konsolidere foreningen i 1990. Før 1990 fantes det intet mindre enn tre separate historiske foreninger i Norge.

Ellers inneholder dette nummeret sjørøverhistorier, noen historiske nyheter og organisasjonsstoff, som vanlig. Denne gang har vi også to minneord på trykk.

Vi ønsker HIFO-medlemmene en god jul og et godt nytt år, og selvsagt, god lesning!

Om Historikeren

Redaksjonen har base i Oslo. Kontakt redaksjonen på epostadressen historikeren@hifo.no. Redaktør: Henrik Olav Mathiesen. Redaksjonsmedlemmer: Håvard Brede Aven, Vibeke Kieding Banik, Morten Haave, Miriam Finset Ingvaldsen, Amund Pedersen, Gjermund Forfang Rongved og Erik Tobias Taube.

Lederen har ordet

Gro Hagemann
Leder HIFO

Arkivverket får vanligvis ikke særlig stor oppmerksomhet i norsk offentlighet. Men i løpet av noen uker i høst har diskusjonen om Arkivverkets fremtidige organisering blitt avisstoff og diskusjonstema over hele landet, i regionavisene, på Facebook og historikere imellom. Det startet med oppslag i *Morgenbladet* 6. november, der også HIFO uttalte seg. I løpet av den følgende uka spredte saken seg til de fleste store regionavisene og til Stortinget, der kulturministeren ble stilt til ansvar for prosessen og den politiske forankringen.

Dette er en sak som angår HIFO på flere plan. Vi har i likhet med mange reagert sterkt på selve prosessen. Arkivverkets sentrale ledelse la opp til en hastverksgjennomføring av temmelig grunnleggende endringer over hodet på de fleste involverte og uten en offentlig debatt. Hvorfor dette hastverket?

Vi er bekymret for statsarkivenes framtid. I tillegg til å være Statens fagetat på sine arkivområder, er de viktige kulturinstitusjoner med kunnskap om og kontaktflate mot regionene. Hvordan dette skal kunne ivaretas med nye enheter uten regional ledelse og med oppgaver og mandat definert fra Oslo har Arkivverket ikke et klart svar på i dag.

I tillegg har vi som historikere sterke interesser i å sikre grunnforskningens vilkår i Arkivverket. Som forskere og brukere av Riksarkivet og statsarkivene vil vi ha behov for kildetilgang av et større omfang enn de fleste andre brukere av arkivene. Helt sentralt for oss er derfor tilgangen til de arkivene som allerede befinner seg i riksarkiv og statsarkiver, noe som forutsetter lesesaler med romslige åpningstider.

Ikke minst er vi avhengige av arkivarer med fagkompetanse og god kjennskap til arkivene. Arkivarene vet hva som finnes, hvordan vi best kan finne frem i et arkiv, og hvilke arkiv som det kan være nyttig å undersøke. Deres fagkunnskap er av avgjørende betydning og må for all del ikke forsvinne.

Arkivetaten har utvilsomt store utfordringer med den pågående overgangen fra papirbasert til elektronisk saksbehandling, og dette krever ressurser. Vi ser også at digitale løsninger byr på store muligheter for forskere og andre brukere og imøteser en økt satsning her. Men vi krever at Arkivverkets nye ledelse også tar seriøst at arkivene er en av våre viktigste kulturinstitusjoner som forvalter vår felles hukommelse og kilder til stadig ny kunnskap om norsk politikk, samfunn og historie. For at forskere skal kunne få ny kunnskap må premissene for grunnforskningen bli tatt hensyn til. Det vil være en tragedie hvis Arkivverket ikke tar hensyn til dette i sin fremtidige organisering.

Når dette skrives, har vi allerede kommet et stykke på vei. Omstillingsprosessen i Arkivverket er stanset opp etter at fagforeningene i etaten brøt forhandlingene 19. november, og Kulturministeren gjorde det klart at regjeringen vil legge frem forslag til Stortinget om eventuelle endringer i arkivloven. Da vi samme dag møtte Arkivverkets ledelse sammen med andre brukergrupper, kom de oss i møte et stykke på vei.

HIFO vil fortsatt følge denne saken nøye og oppfordrer medlemmene omkring i landet til å være på alerten og informere oss som hittil.

Historikere i Videnskaps-Akademiet

Historikerne har alltid vært godt representert i Det Norske Videnskaps-Akademi. Når mange historikere de siste årene, og i årene framover, går ut som ordinære medlemmer fordi de passerer 70, vil mange nye historikere trolig bli innvalgt. I det nye Akademiet for yngre forskere, en institusjon som springer ut av, men er uavhengig av, Akademiet, er det foreløpig ingen historikere. Føler noen seg kallet til å søke?

Jan Eivind Myhre
Professor, UiO og ordinært medlem, DNVA

Mange vil kjenne den staselige bygningen i Drammensveien 78, nærmeste nabo til den russiske ambassade. Forretningsmannen og politikeren Hans Rasmus Astrup lot den bygge i 1886–1887 som privatvilla for seg og familien. Siden 1911 har villaen tilhørt Det Norske Videnskaps-Akademi, til daglig Videnskaps-Akademiet eller bare Akademiet, forkortet DNVA.

Medlemskap

Akademiet er en forsamling vitenskapsmenn- og kvinner og har begrenset medlemskap. Medlemmene er innvalgt etter vitenskapelige kriterier alene. Antallet ordinære medlemmer etter statuttene er 260, fordelt på to klasser, den matematisk-naturvitenskapelige (140 medlemmer) og den historisk-filosofiske (120 medlemmer). «Ordinære» viser til norske medlemmer, eller folk som arbeider i Norge, under

Det Norske Videnskaps-Akademis hus i Drammensveien 78. Foto: Hans A. Rosbach/Wikimedia Commons

70 år. Medregnet medlemmer over 70 og utenlandske medlemmer, er totaltallet nærmere 900. Nye medlemmer foreslås av minst tre eksisterende medlemmer og velges inn klassevis hvert år. Ledige plasser blir det når noen dør eller passerer 70.

Det Norske Videnskaps-Akademi ledes av et styre på ni personer, med et presidium på tre (etter nylig vedtatt ordning på fire) på toppen. Lederen kalles preses og har en generalsekretær ved sin side.

Norsk elitisme

«Elitisme på norsk» kalte Kim Helsvig sin bok om Akademiet (2007). Med så få medlemmer blir det nødvendigvis en eliteforening, og mer etter hvert som det stadig blir flere forskere. Lenge fungerte Videnskaps-Akademiet som en slags «faculty club» for ansatte ved Universitetet i Oslo, der de kunne utveksle faglige erfaringer og omgås sosialt. Med tiden, og spesielt de siste 30 årene, har Akademiet tatt på seg nye roller.

Det er viktig å framheve at DNVAs virksomhet er åpen, selv om medlemskapet er begrenset. Akademiet er ingen frimurerlosje. Møtene er oftest åpne for alle, og all virksomhet er tilgjengelig på hjemmesiden, http://www.dnva.no/.

Vitenskapelige roller

Akademiet ønsker å være en forskningspolitisk aktør, i samarbeid med universitetene (organisasjonen er landsomfattende), forskningsrådet og departementet. Akademiet taler særlig for den frie og nysgjerrighetsdrevne grunnforskningen. DNVA har jevnlig kontakt med Norges forskningsråd, Kunnskapsdepartementet og den aktuelle stortingskomiteen.

I huset på Drammensveien finner vi også CAS (Center for Advanced Studies, Senter for grunnforskning), en selvstendig institusjon med tilknytning til Akademiet. På CAS finner vi ofte historikere. DNVA har også utstrakt forskningssamarbeid med Statoil gjennom det såkalte VISTA-programmet.

Samler på tvers av fag

Videnskaps-Akademiet deler ut viktige vitenskapelige priser som Abel-prisen («matematikkens nobelpris») og Kavli-prisen i nanovitenskap, nevrovitenskap og astronomi. Fra og med i år deles Fylkesakerprisen ut til framragende forskning i humaniora og samfunnsvitenskap.

DNVA er en viktig tverrvitenskapelige møteplass, kanskje den fremste i landet, med månedlige møter, de aller fleste åpne for alle. Den historisk-filosofiske klasse arranger årlig i mars Akademiforelesningen, der internasjonalt fremragende forskere står på talerstolen. I 2013 foreleste den tyske historikeren Jürgen Kocka. Annenhver høst arrangeres et tverrfaglig symposium, i 2013 om vitenskapshistorie og i år om «Literature and the Public Sphere», arrangert av den historisk-filosofiske klasse, i år med undertegnede som leder.

Historikerne i DNVA

Hvor er historikerne i dette bildet? Hver av klassene er delt i åtte grupper, og historie er gruppe 1 i den historisk-filosofiske klasse. Historikergruppen teller i dag 16 ordinære medlemmer og 15 medlemmer over 70 år. Gruppen har ingen gitt størrelse. Nye medlemmer velges inn til klassen, ikke til gruppen, men blir plassert i gruppen.

Fordi mange medlemmer, så vel i historikergruppen som i andre HF-grupper, nærmer seg pensjonsalderen, blir det valgt inn mange nye medlemmer de nærmeste årene. Det er ikke garantert at dette blir historikere, men vanligvis holder gruppen seg jevnt stor. Man velges inn i Akademiet på utelukkende faglige meritter, og ikke etter disiplin. Historikergruppen blir oftest enig seg imellom om hvilke kandidater som skal fremmes.

Selv om Akademiet først og fremst er et tverrfaglig forum, tar også gruppene egne initiativ. Ferske eksempler var åpne seminarer knyttet til jubileet for kvinnenes stemmerett i 2013 og grunnlovsjubileet i 2014. Historikergruppen ellers er på ingen måte en særlig aktiv forsamling, historikerne har jo mange fora utenfor Akademiet.

Sammensetningen av historikere

Blant de 16 pluss 15 historikerne er det bare 2 pluss 3 kvinner. Dette er et lavt tall, også om man sammenligner med andel kvinner ansatt ved universitetene. Det skyldes nok delvis at gjennomsnittsalderen er høy, og en langsom endring er i gang.

Akademiet er en landsomfattende organisasjon, men de fleste medlemmene, av historiske og andre årsaker, er bosatt i Oslo, således 11 av 16 ordinære medlemmer og fire av 15 over 70 år. Sju av de elleve finnes på Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo.

Ingen grønnskollinger

Hele fire av de seksten ordinære medlemmene går ut ved fylte 70 i løpet av året: Gro Hagemann, Geir Lundestad, Rune Slagstad og Øystein Rian. De gjenværende er heller ikke ungsauer: Håkon With Andersen, Astri Andresen, John Peter Collett, Narve Fulsås, Tore Grønlie, Geir Hestmark (biolog og vitenskapshistoriker) Knut Kjeldstadli, Even Lange, Jan Eivind Myhre, Rolf Tamnes og Øystein Sørensen. Nytt blod kan trenges.

Nytt av året er etablering av et Akademi for yngre forskere (Ungt akademi) under 38 år ved innvalgstidspunktet. Det består av 40 unge forskere (foreløpig bare 20) som velges for fire år av gangen. Initiativet til Ungt akademi er tatt av DNVA, men det er en selvstendig institusjon, og medlemmene er heller ikke medlemmer av Akademiet. Blant de 20 er ingen historikere.

Vi modnes jo ofte langsomt, jamfør Droysens setning: «Der Historiker darf kein grüner Junge sein» («En historiker kan ikke være en grønnskolling»). Men ved neste utlysning bør unge historikere kaste seg på, tilskyndet av den eldre garde.

Fra stiftelsessermonien for Akademiet for yngre forskere, 29. oktober i år. Ingen historikere i denne omgang. Foto: Eirik Furu Baardsen

Fra venstre: Jarle Simensen, Gro Hagemann og Knut Kjeldstadli.

HIFO: 25 år siden sammenslåingen

Den norske historiske forening ble stiftet i 1869, men i år, i 2015, markerer foreningen likevel sitt 25-års jubileum. Hvordan har det seg? Historikeren har tatt en prat med de som var med da tre historiske foreninger ble til én i 1990.

Henrik Olav Mathiesen og Håvard Brede Aven
Redaksjonen

Det er mange tråder som skal nøstes opp om vi ønsker å forstå bakgrunnen til hvorfor tre historiske foreninger eksisterte i Norge på 1980-tallet, og hvorfor de slo seg sammen i 1990.

Den norske historiske forening ble stiftet i 1869 med hovedformålet å utgi *Historisk tidsskrift*, som utkom første gang i 1871. Norsk komité for historisk vitskap ble stiftet i 1927 for å ta seg av forholdet til Den internasjonale historikerorganisasjonen, CISH. Halvdan Koht var leder av denne i tretti år.

– Derfor «vitskap» og ikke «vitenskap», påpeker Knut Kjeldstadli.

Kjeldstadli, som er professor på Universitetet i Oslo, var en av dem som grunnla den tredje historikerforeningen: Norsk historikerforening, forkortet HIFO, ble stiftet i 1982 på initiativ av yngre historikere.

Sammen med Kjeldstadli kunne Jarle Simensen, den siste lederen av Norsk komité for historisk vitskap, og Gro Hagemann, den siste lederen av Norsk historikerforening, fortelle oss hvorfor disse organisasjonene slo seg sammen i 1990.

På HIFO-kontoret

Først hadde *Historikeren* imidlertid gjort som historikere bør: Vi oppsøkte arkivet, nærmere bestemt HIFO-kontoret i tredje etasje i Niels Treschows hus på Blindern. Her er hyllene fulle av eldre årganger av *Historisk tidsskrift* (HT) og *HIFO-nytt*, forløperen til dagens *Historikeren*.

Bortsett fra eldre nummer av disse skriftene, er den historiske oversikten som ligger på HIFOs hjemmesider den eneste skriftlige fremstillingen av foreningens historie. Fremdeles er detaljene bare å finne hos de som var med på å grunnlegge organisasjonen. Da *Historikeren* først tok kontakt med Kjeldstadli, kom han til oss med en pose, full av arkivalier.

Den nye foreningen

– Det var gamle HIFO som valgte meg som leder i 1989, sier Hagemann. Da var samlingsprosessen allerede i gang. På de norske historikerdagene i Trondheim samme år ble organisasjonssaken en egen post på programmet. Der ble det gitt klart signal til de tre foreningene om å ta spørsmålet opp på sine respektive generalforsamlinger. Gamle HIFO hadde sin avsluttende generalforsamling i januar 1990, og i mai var det klart for konstituerende stiftelsesmøte for Den norske historiske forening (HIFO). Navnevalget var gjort med omhu: En kombinasjon av den eldste foreningens navn og den yngste foreningens akronym.

– Da jeg kom inn som HIFO-leder i 1989, var jeg helt i villrede. Jeg tror ikke jeg hadde hørt om disse andre foreningene før og hadde bare en diffus oversikt. Men de hadde jo vært der.

Hadde Norsk komité for historisk vitskap og Den norske historiske forening hver sine spesifikke oppgaver?

– Ja, komiteen hadde de nordiske historikermøtene og Den norske historiske forening hadde HT. Ingen av dem var medlemsorganisasjoner, sier Hagemann.

Norsk historikerforening (HIFO), som ble stiftet i 1982, var noe helt annet?

– Ja, til å begynne med var det stipendiatene, til dels hjelpelærerne og en og annen som hadde tatt en doktorgrad; det var en viss alderskohort, og et visst generasjonspreg på foreningen, forteller Kjeldstadli.

Masseutdanning og jobb

– Masseuniversitetet kom på 1960-tallet, og det bar fram flere historiestudenter og flere historiestipendiater. Denne skarpe, klare veksten var nok noe av bakgrunnen for at vi startet foreningen. Det var vanskelig å overskue hvor en kunne havne når det gjaldt arbeid. Rein individuell merittering var ingen garanti, sier Kjeldstadli.

– Den største forandringen, skyter Simensen inn, når du ser på hele landskapet,

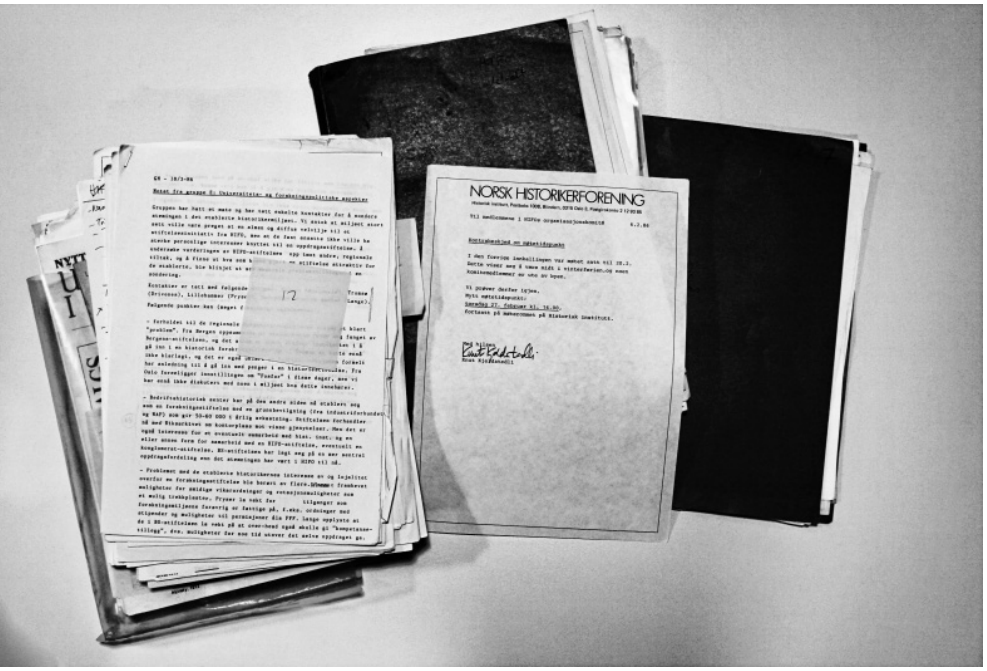

Arkivalier opp av posen.

var at det før masseutdanningens tid var så få historikere. Vi hørte ikke så mye om organisasjon og organisering da jeg studerte på 1960-tallet. Så kom det ved alle instituttene en utvidelse, da den nye kategorien av universitetslektorer ble tilsatt på 1960-tallet for å ta seg av studenttilstrømningen.

– Ja, og så kom en generasjon hvor det ikke var noe sikkert arbeid å få. Det var en viktig forutsetning for at Norsk historikerforening, HIFO, ble dannet i 1982. Det var et forsøk på å skape en organisatorisk ramme for et liv som historiker, selv om du ikke hadde jobb, forklarer Kjeldstadli.

– Da vi så at det kunne bli en forening av dette, så vi for oss et slags konglomeratprinsipp, at vi la til forskjellige funksjoner og oppgaver. For eksempel ble HIFO etter hvert en slags høringsinstans for fagplaner for departementet. Det gjorde nok at mange, på litt forskjellige premisser, ble interessert i å holde organisasjonen gående.

Organisasjonens form

Selv om den opprinnelige HIFO var drevet av den nye generasjonen historikere, var ikke foreningens form selvsagt, kan Kjeldstadli fortelle:

– I den ene enden kom det et forslag om at organisasjonen skulle være for alle historieinteresserte. Det var Arne Kokkvoll som spilte dette inn. Han var leder for Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, og han ønsket en modell som lignet litt på det som heter Historisk klubb, som hadde vært på instituttet siden 50-/60-tallet, et åpent forum for å legge fram historiske emner.

– Og i andre enden var Åsmund Egge, daværende marxist-leninist. Han mente at alle måtte ha doktorgrad for å bli medlem, sier Kjeldstadli og humrer.

– Da kunne vi sikre at de oppdragsarbeidene som vi var tenkt å levere, var så gode at foreningen ville bli tilbudt nye oppdrag. Det ble tilslutt en modell hvor vi krevde hovedfag eller det ekvivalente. Vi sa at vi skulle ikke være et «laug» i en negativ forstand. Og det synes jeg var viktig: Håkon With Andersen, for eksempel, var utdannet ingeniør, men han kunne finne sin plass, og det kunne også Kari Hoel Malmstrøm, som var kunsthistoriker. Det var en veldig villet politikk.

Det ble jo ikke revolusjon, så vi måtte finne på noe annet

– Kan man si at noen av tidens radikale stemninger satt noe preg på HIFO? spør Simensen.

– Ja, for så vidt. Det ble jo ikke revolusjon, så vi måtte finne på noe annet, svarer Kjeldstadli. Mange av oss hadde trodd på samfunnsforandring, men så jo at den eventuelt ville ligge i framtida. Så da måtte vi finne former som høvet her og nå.

Jeg husker det som litt sjølironisk, det å lage en historikerforening. Det var jo å senke de politiske ambisjonene. Men sjøl om flere hadde en liknende politisk bakgrunn som min, tror jeg ikke, dersom en ser på tema og innledere på seminarene våre, at man kan si at HIFO var i negativ forstand dominert av radikale historikere. Det var ikke et krav om trosbekjennelse til marxismen eller noe sånt.

– Men det var jo nettopp det med forholdet til makten, bemerker Hagemann. Vi hadde fagkritikk på dagsorden, vi gikk ikke og spurte de voksne om råd, og sånn sett tenker jeg at HIFO var et produkt av tiden.

Oppdragsforskning

Hvor viktig var oppdragsforskningen for HIFO?

– Dette var et sosialt og økonomisk eksistensmoment i foreningen. Vi gjorde en del arbeid for å skaffe sysselsetting og oppdrag: vi så på foreninger som hadde jubileer, vi prøvde å kartlegge offentlige etaters behov for å få historien sin skrevet og lignende. Vi landet også en del prosjekter: de var ikke så veldig store, men store nok til at det kasta av seg. Det som var problemet, var sjølsagt at de som var mest interessert i å skaffe oppdrag, var de som ikke hadde så mye å gjøre, sier Kjeldstadli. Så det å verve oppdrag på en måte som gjorde at de i prinsippet kunne søkes av alle, var en utfordring.

– Det ble også et problem om hvordan foreningen skulle gå inn for å skaffe oppdrag. Samtidig ble mange oppdragsgivere etter hvert klar over at HIFO fantes, og at de kunne annonsere i *HIFO-nytt* og slik søke etter forfattere.

Dersom HIFO prøvde å etablere seg som en kanal for oppdragsgivere og -takere, hvordan var HIFOs forhold til andre som drev med oppdragsforskning? Vi tenker særlig på miljøet som utviklet seg til Senter for næringslivshistorie på BI.

– De mente at de hadde så spesielle kontaktformer med sine oppdragsgivere at de ikke kunne lyse ut sine potensielle

oppdrag. Historikerne på BI baserte mye av sitt arbeid på oppdrag, ulikt de fast ansatte ved universitetene. De så det slik at de måtte ha nær personlig kontakt og fortrolighet med sine oppdragsgivere. Derfor kunne ikke disse prosjektene lyses ut åpent. Vi mente at alle måtte ha en sjanse til å søke, mens de mente de måtte pleie relasjonen til oppdragsgiver på en slik måte at de kunne ikke slippe til andre, forklarer Kjeldstadli.

– Når det gjaldt utlysning av prosjekter fra offentlige etater eller organisasjoner, så etablerte vel *HIFO-nytt* seg som den primære kanalen. Så det har vært en spenning mellom det å ha det åpent for alle, at alle skal ha en sjanse, og tanken om å pleie kontaktene.

– Det gjaldt også faste vitenskapelige ansatte her på instituttet, fortsetter Hagemann. Når de fikk en henvendelse, skulle de da utlyse den åpent gjennom HIFO, eller skulle de selv finne en egnet forfatter? Det HIFO da gjorde, var å gå inn i kontrakt-problematikken: hvordan organisere prosjekter, hva slags kontrakt man skal ha, hva man skal forlange i lønn og så videre. Det ble jo også oppfattet som et gode blant de som skulle ha et oppdrag. Og det ble jo etter hvert et ganske stort oppdragsmarked.

– Det ble etter hvert en slags norm at en bokkomité skulle ha med et par historikere ved siden av oppdragsgiverens representanter, sier Kjeldstadli. Historikeren skulle være en slags fender for den skrivende historiker. I tillegg kunne også den som fikk oppdraget si at «jammen, jeg kan ikke gå tilbake til mitt fagmiljø og skrive sånn». Det var for å gi et mottrykk eller en slags ryggstøtte overfor oppdragsgivere. Det blir jo ikke alltid brukt, men det er ganske ofte at historikere er med i slike komiteer.

Hvordan så HIFOs medlemmer, altså unge – og mange av dem nokså radikale – historikere på dette med oppdragsforskning?

– Oppdragsforskning ble sett på som en helt legitim jobb. Det var ikke noe skammelig. Det har aldri vært en holdning om at «dette skal vi aldri gjøre» fra HIFOs side – da hadde vi slått familieøkonomien i stykker i et titalls historikerhjem, sier Kjeldstadli.

Å mildne et barskt klima

– En annen motivasjon for å starte HIFO, som var mer lokal, var at vi hadde i Oslo et instituttseminar med et usedvanlig barskt klima, forteller Kjeldstadli. Det var mange store gutter der. For å finne en litt annen stil, hadde vi seminarer i byen og etterhvert også disse nasjonale seminarene.

– Det norske historikermiljøet har riktig nok aldri hatt disse totalkonfrontasjonene som man har hatt i Danmark. Der kom det til faglige, politiske og personlige brudd mellom generasjonene. Vi hadde jo Ottar Dahl som den store, ruvende antagonisten i teoretiske og metodiske spørsmål. Det var han vi måtte søke å overvinne argumentativt. Men også når vi polemiserte mot ham, sluttet vi aldri å forholde oss til ham – og andre i den generasjonen.

– Det var også noe av Ottars fortjeneste, minner Simensen om. Ottar syntes det var interessant med disse unge marxistene og bød inn på seminar. Så nei, vi fikk ikke disse sammenstøtene som i Danmark – ja, i Sverige var det jo også full konfrontasjon.

– Men generelt var det ganske tøft, sier Hagemann. Det var ingen tvil om hvem som bestemte. Da jeg var stipendiat, satt jeg i instituttstyret en periode og opplevde det som utrolig ovenfrastyrt. Det var ikke lett å få gjennom saker som ikke allerede var bestemt. Hvis det skjedde, risikerte man at saken kom opp til ny behandling på neste møte.

– Jo, det er klart, samtykker Kjeldstadli. Instituttet hadde et maktsenter, med Ottar Dahl som en hovedperson, men også andre, Sivert Langholm og Per Maurseth, og så var det noen i periferien og i opposisjon. Det var også enkelte, som Ole Kristian Grimnes, som hadde sin egen kurs.

Den nye stilen

Den nye generasjonen historikere forsøkte å endre denne stive og barske kulturen. Var det gjennom å arrangere egne seminarer, slik som «HIFO-seminaret»?

– Bakgrunnen til HIFO-seminaret var opprinnelig at sosiologene hadde et vinterseminar, og kona mi var sosiolog, så da satte også vi i gang, sier Kjeldstadli.

– Vi fikk plass på et konkursrammet hotell i Oppdal, som serverte fruktsuppe som forrett. Det var mange gode innlegg, og jeg skal ikke gå i detalj, men det er et under at en del norske historikere lever etter den seansen der. Det var ganske tett snøvær og promillen var høy.

– En plastsaksofon ble erobret fra en sånn jukeboksgreie og ble døpt om til Agaton Sax-prisen, som en tid gikk på omgang fra arrangør til arrangør av HIFO-seminarene.

– På 1980-tallet var det mentalitetshistorie som var den store greia. Simensen hadde innledning om «Mentalitetshistorie, er det mulig?». Vi var jo en del yngre og mer lekne, og vi instituerte at det skulle være et innslag med sjøllaga underholdning, gjerne en konkurranse.

Sosiologenes vinterseminar.

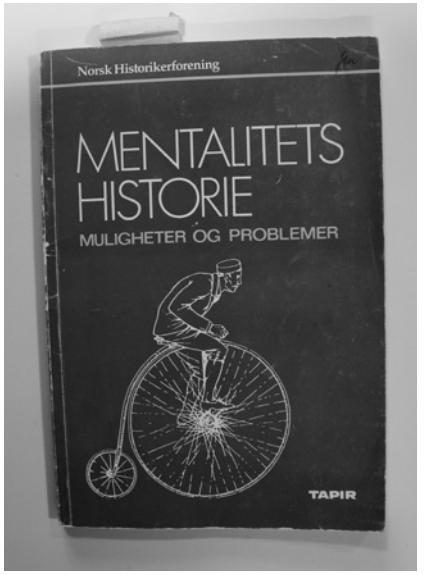

Fra HIFO-seminaret i Oppdal.

I og med at tema for seminaret på Oppdal skulle være mentalitetshistorie, ville vi at underholdningen det året skulle være å kåre det beste innlegget i «dentalitetshistorie»: «By og land, tann og tann», «det er hull i din empiri» og så videre, blødmer som slo godt an i alle fall om lørdagskvelden. Og så var det dette med rapping.

– Det var vel på HIFO-seminaret i Lillehammer i 1990, tror jeg, sier Hagemann.

– Ja, alle gruppene skulle rappe, fortsetter Kjeldstadli. Og i en av disse gruppene inngikk Ottar Dahl. Ottar Dahl tok da av seg slipset og bandt det som et pannebånd og stod og rappet. Jeg må si at da stod jeg og tenkte – at i denne verden er alt mulig.

Institusjonalisering

Og det var dette som ble norske historikerdager?

– Historikerdagene eksisterte på forhånd, litt mer som et parallelt arrangement, vendt mot et interessert publikum, men sånn i realiteten så har vel dagene og seminaret blitt det samme, sier Kjeldstadli.

– I Trondheim i 1989 hadde vi ideen om å ha en politiker og en historiker som snakket om det samme emnet, nemlig noe som hadde skjedd i denne politikerens tid, sier Simensen. Det var Svein Dahl, som var økonomihistoriker, og så var det Kåre Willoch, som gjorde god historisk analyse av sin egen periode. Det er en parlek som godt kunne videreføres.

– Det var vel også da Francis Sejersted holdt innlegget om «metodologisk kollektivisme»? spør Hagemann.

Sammenslåingen

Det var det. Sejersted kritiserte det han kalte for «metodologisk individualisme» i historiefaget. Seminaret i Trondheim i 1989 skulle også handle om kollektivisme blant historikere på en annen måte: det var nemlig dette seminaret som var foranledningen til sammenslåingen av de tre historiske foreningene som da fantes. Men sammenslåingen hadde allerede vært i emning en tid.

I 1987 tok den eldste av foreningene initiativ til å finne en måte å slå foreningene sammen på. En komité ble nedsatt, den såkalte Grimnes-komiteen. Ole Kristian Grimnes ledet arbeidet, og med seg hadde han Knut Einar Eriksen, som var leder for Den norske historiske forening – og Gro Hagemann.

– Innstillingen fra Grimnes-komiteen ble diskutert på HIFOs generalforsamling i januar 1989 og ble så satt opp til åpen diskusjon på Historikerdagene i Trondheim, sier Hagemann.

– Det var én som var imot sammenslåingen, og det var Per Maurseth, med argumentet om at ved å slå sammen foreningene, så ville det som var opprørsk, livlig og nytt i HIFO bli kooptert eller svekket, sier Kjeldstadli.

Da dere startet HIFO, hadde dere ikke som mål at alle – også eldre historikere – kunne være medlemmer?

– Joda, det var en del av dem som i solidaritetsånd gikk inn i HIFO. Grimnes var faktisk en av dem som kom med tidlig. Flere renommerte, deriblant Francis Sejersted og Berge Furre, var med. Men hvor aktive de var... Det var også for å gi tyngde og autoritet til foreningen.

– Men det var også uttalt skepsis blant en del, sier Hagemann.

På generalforsamlingen til Norsk historikerforening (HIFO) i 1989 ble det uttrykt flere bekymringer. Ifølge referatet i *HIFO-nytt* var Hagemann selv «skeptisk til å lage en ny organisasjon som blir mer 'topptung'». Nils Johan Ringdal lurte på hvorvidt historikerbevisstheten som han mente hadde blitt «konsolidert» med HIFO, ble ivaretatt om det kom «eldre personer» inn i organisasjonen: «Hvor mange professorer kan vi tåle?»

Imidlertid la også Lars Thue inn «noen advarende ord» om at «vår generasjon historikere kan bli en sperre – virke lammende – på nye generasjoner historikere»: «Vi ble dupert. Hva kan vi gjøre for at kommende generasjoner ikke skal oppleve det samme?» Men allikevel:

– På historikerdagene i Trondheim var det også livlige diskusjoner om dette, ja, til og med spørsmål om ikke dette møtet, som ikke var formelt sammenkalt for å skape en ny forening, allikevel kunne gjøre vedtak. Det var konsensus for at det burde bli noe nytt, sier Simensen.

HIFO-effekten

«Den 11. mai ble gamle HIFO nedlagt og reorganisert som Den norske historiske forening (HIFO) sammen med sine to, noe mer ærverdige forgjengere Den norske historiske forening og Norsk komite for historisk vitskap. Dermed er den prosessen ført til ende som startet med et initiativ fra Den norske historiske forening høsten 1987.» Det skriver lederen av den nye foreningen Gro Hagemann på lederplass i *HIFO-nytt* 2/1990. Hun fortsetter: «Om dette vil gå på bekostning av den gamle foreningens vitalitet og miljøskapende effekt, er det i stor grad opp til oss selv å bestemme».

Har HIFO oppfylt sine ambisjoner?

– Konglomeratet har i hvert fall vokst, det har kommet flere oppgaver og virksomheter til – som det gode arbeidet som utføres av historielærere i skolen – og ingen av oppgavene har slått hverandre i hjel, sier Kjeldstadli.

– Ja, det kan vi jo selvfølgelig diskutere, sier Hagemann. Men jeg la merke til, da jeg leste Grimnes-innstillingen nå igjen, at den stiler ganske bredt. Det vi ikke fikk til i den nye foreningen, var å starte et populærvitenskapelig tidsskrift, et *History Today*, med begrunnelsen at det ikke var plass til mer enn ett populærvitenskapelig tidsskrift i Norge – og hvor mange har vi i dag?

– Når det er sagt: Nesten alle de tingene vi gjør i dag, var lagt ned i Grimnes-innstillingen. Men det tok tid før det ble noe substans av det.

Hva tror dere organiseringen og sammenslåingen av HIFO har betydd for fagmiljøet over lengre tid?

– Det må ha betydd mye, for det norske historikermiljøet har vært rimelig bra integrert, og det har ikke fått disse store ideologiske konfliktene, sier Simensen.

– Og dette med yrkesidentifikasjonen, uten å ha base ved en av institusjonene, det tror jeg har vært viktig, sier Kjeldstadli.

– Om det er tiden eller HIFO, det vet jeg ikke, men det er jo ikke sånn at den diskusjonskulturen som fantes i sin tid, er den som nå preger historiefaget. Så kan man jo kanskje si at det er litt mangel på diskusjonskultur innimellom, sier Hagemann.

– Det kom jo en pris for gode bokanmeldelser, sier Kjeldstadli.

– Ja, den har nå gått over til å bli det som er HT-prisen, som er prisen for beste artikkel, men den startet som pris for beste anmeldelse, sier Hagemann. Vi hadde en diskusjon i *HIFO-nytt* om hvor nødvendig den usaklige polemiske stilen var, som man kunne finne i en del bokanmeldelser.

Kanskje debatten nå uteblir fordi historiefaget har blitt for spesialisert? Kan HIFO fremdeles skape en idé om at historikere også kan være generalister?

– Jeg tror de gode historikerdagene har en sånn funksjon. Og jeg tror det er viktig å holde noen litt overordnede tema som fanger bredt på historiedagene, sier Hagemann.

– Ja, og ikke bare fokus på enkelte perioder, men på kronologisk bredde. Dette hadde vi særlig på De nordiske metodekonferansene mellom 1965 og 1989: det var alltid hele historien man kunne plukke fra, og det var tverrfaglig. Forholdet mellom historie og de nye samfunnsvitenskapene var et gjennomgangstema på disse konferansene, og det er synd at de tok slutt, sier Simensen.

– Dette med frivillighet, selvsagt, det er også viktig, sier Hagemann. For dette er jo frivillig arbeid av folk som nettopp er ferdig med masteroppgaver og skal forsørge seg på annet vis, eller som er lærere på fulltid, eller som er oppdragsforskere.

– Det som bekymrer meg litt, er at engasjementet fra institusjonene overfor HIFO har blitt litt mer lunkent. HIFO-representanten fra Stavanger meldte nå at det for årets historiedager var vanskelig å få institusjonen på banen, at det var HIFO-medlemmene som nesten drev arrangementet, som jo for øvrig ble et flott arrangement.

– Så det er en problemstilling der: betingelsene for det frivillige arbeidet. HT er jo også i stor grad drevet av frivillig arbeid. Vi har en redaksjonssekretær som vi kjemper med nebb og klør for å beholde, men ellers er det jo gratisarbeid alt sammen.

– Neste ledd i oppdragsforskningsprogrammet til HIFO vil være å hjelpe folk som vil etablere seg som frilansere, forteller Hagemann. Nå har vi to i styret som jobber med det. Det er mange historikere som har etablert seg som frilansere, og dette er dermed et område hvor det er viktig å hjelpe medlemmene. Det har blitt mange flere historikere enn før, og mye hardere krav enn det var for oss. Men det har også åpnet seg en del nye muligheter som ikke vi hadde da vi startet HIFO.

– I vår tid lagde vi en brosjyre for å lokke til oss oppdragsforskning, forteller Kjeldstadli. «Når du skal ha skrevet historie, kommer vi» stod det på den. Denne syklisten på forsida, som ligner litt på Fridtjof Nansen – det er ikke han – stammer fra at far var historiker i England rett etter krigen. Han kom hjem med en del bøker om hvordan å formidle historie, blant annet boka *A History of Everyday Things in England*. Denne vakre syklisten kommer derfra. Den er ganske energisk fortsatt. Jeg var litt lei da den forsvant, men den hadde jo tjent sin tid.

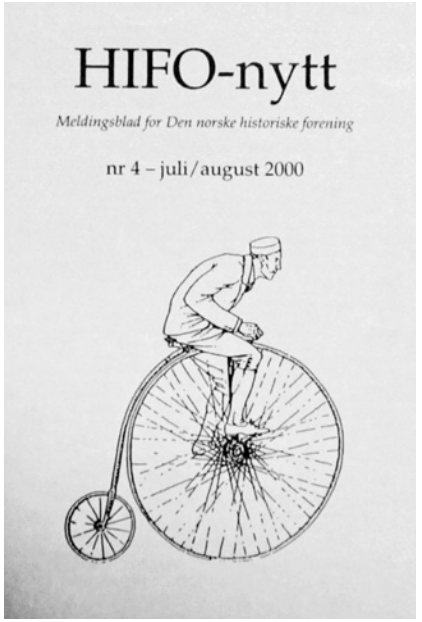

Det siste nummeret av HIFO-nytt med velosiped på forsiden.

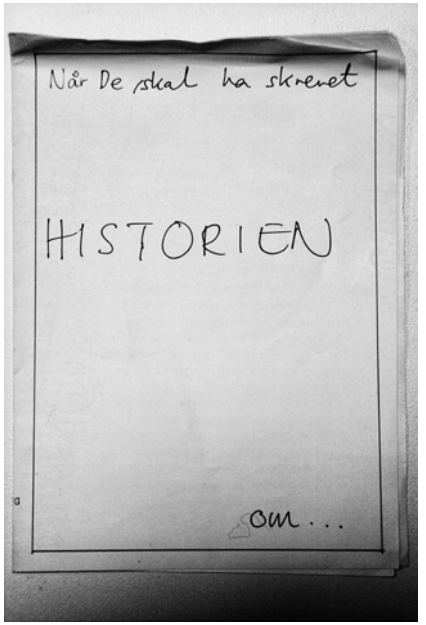

Utkast til HIFOs oppdragsbrosjyre. Den endelige versjonen preger forsiden av dette nummeret av Historikeren.

Grimnes-innstillingen

Den norske historiske forening Oslo, 20.11.1989
Norsk historikerforening (HIFO)
Norsk komité for historisk vitskap

I brev av 2.11.1987 til Norsk komité for historisk vitskap og Norsk historikerforening (HIFO) tok Den norske historiske forening initiativet til at det ble nedsatt en arbeidsgruppe til å utrede spørsmålet om organisasjonsmessig samordning av de eksisterende historikerforeningene. Arbeidsgruppen kom til å bestå av Ole Kristian Grimnes, formann, fra Norsk komité for historisk vitskap, Knut Einar Eriksen fra Den norske historiske forening og Nils Johan Ringdal, sekretær, fra HIFO. Høsten 1989 trådte Gro Hagemann fra HIFO inn i sistnevntes sted. En tid har også Johan Schreiner deltatt i gruppens møter i egenskap av formann i Nasjonalt fagråd.

Med tanke på å få til en bredere drøftelse av organisasjonsforholdene i historikermiljøet la arbeidsgruppen fram en foreløpig innstilling som ble trykt i HIFO-nytt 4/1988 og Historisk tidsskrift 1/1989. Det vises til denne. Organisasjonsforholdene var dessuten egen post på programmet under De norske historikerdagene i Trondheim i august 1989. Spørsmålet ble her omfattet med stor interesse, og et godt besøkt møte henstilte til arbeidsgruppen å arbeide videre med organisasjonsspørsmålet ut fra de oppfatninger som kom til uttrykk i innleggene til Knut Kjeldstadli, Einar Niemi og Stein Tønnesson med sikte på å opprette én nasjonal medlemsorganisasjon ved en sammenslåing av Den norske historiske forening, HIFO og Norsk komité for historisk vitskap.

Arbeidsgruppen har tolket denne henstillingen slik at den heretter kunne konsentrere seg om å utarbeide et forslag som forutsatte at de eksisterende foreninger ble oppløst, og at det i stedet ble opprettet én ny felles organisasjon bygd på individuelt medlemskap. Gruppen legger med dette fram forslag til vedtekter for en slik forening, kommenterer forskjellige sider ved vedtektene og redegjør for andre aspekter ved oppløsningen av de eksisterende foreninger og etableringen av en ny.

Arbeidsgruppen tolket videre innleggene og stemningen i Trondheim slik at man på den ene siden burde bevare enkelte symboler og antyde en viss kontinuitet fra de eldste historikerforeningene, på den annen side overta og inkorporere viktige elementer fra den yngste historikerforeningen. I tråd med dette foreslår vi at den nye foreningen antar det eldste foreningsnavnet "Den norske historiske forening" og denne foreningens protokoll, men benytter forkortelsen HIFO samtidig som den altså baserer seg på det nåværende HIFOs prinsipp om individuelt medlemskap.

Et viktig spørsmål i forbindelse med vedtektene er kriteriene for med-

lemskap. Debatten under historikerdagene ga ingen avklaring her. Arbeidsgruppen har tatt som utgangspunkt at man i historikermiljøet ønsker en forholdsvis bred organisasjon, og at historielærerne i skoleverket bør hilses velkommen som medlemmer. HIFO's kriterium for medlemskap - historie hovedfag eller magistergrad - blir da for snevert. Arbeidsgruppen har vært inne på muligheten av å gå til den motsatte kant, å la foreningen være åpen for alle som "føler" seg som historikere, og som abonnerer på Historisk tidsskrift. Gruppen mener likevel at det er mest naturlig å knytte organisasjonens medlemskriterium til formell utdannelse av et visst omfang og finner at historie grunnfag er det kriterium som kombinerer hensynet til bredde og selektivitet best. En dispensasjonsklausul gir den nødvendige åpning for særtilfelle.

Den nye foreningen bør være en mer ambisiøs organisasjon enn de eksisterende foreningene. Den skal for det første arbeide for vitenskapsfaget historie. Gruppen regner likevel ikke med at dette normalt vil bli foreningens viktigste oppgave, for universitet, høyskoler og forskningsmiljøene for øvrig vil her selv måtte ta det vesentlige av ansvaret. Foreningen skal for det andre tilfredsstille faginterne behov i videre forstand og fungere som et samlende forum for og ivareta interessene til ulike grupper av historikere. De finnes i dag spredt i forskjellige institusjoner som universitet- og høyskolesystem, skoleverk, arkiver, museer, forskningsinstitutt utenom universitetene, eller de arbeider som oppdragsforskere uten institusjonstilknytning. Behovet for et integrerende forum er stort, og foreningen vil her få en særlig viktig oppgave. For det tredje skal foreningen, så langt den evner, arbeide for historiefagets stilling i sin alminnelighet, enten det nå gjelder skolen, det frivillige kulturliv, samfunnsplanleggingen eller samfunnet for øvrig. Oppgaven er viktig, men omfattende og på mange måter diffus.

Noen kommentarer til enkelte av de arbeidsoppgavene som er nevnt i § 4: Vi regner med at foreningen først og fremst skal tilse at det arrangeres norske historikerdager, men at den normalt vil be et universitetsinstitutt eller et annet sterkt miljø om å påta seg selve arrangementet. Det internasjonale historikersamarbeidet som foreningen skal delta i, vil iallfall i første omgang fortrinnsvis bli en fortsettelse av arbeidet med de skandinaviske historikerkongressene og verdenshistorikerkongressene.

Ideelt bør foreningen ta ansvaret for eller stimulere til utgivelse av tre forskjellige historietidsskrift. To av dem er nevnt i § 4b og c. Det ene skal tjene vitenskapsfaget og er derfor lagt til et universitetsinstitutt, slik som i dag. Gruppen finner det likevel ønskelig at redaksjonen av Historisk tidsskrift blir noe bredere sammensatt enn før ettersom det historievitenskape-

lige miljøet nå er mer forgrenet og ikke knyttet fullt så sterkt til universitetsinstitusjonen som tidligere. Det andre skal være et internt medlemsblad, ikke så ulikt HIFO-nytt i dag, med alle slags opplysninger og småartikler av interesse for historikere. Det tredje tidsskriftet er et bredt anlagt, illustrert, populærvitenskapelig skrift av typen "History Today" som i en enkel, men likevel informativ og faglig forsvarlig form tar for seg emner som kan tenkes å interessere et bredt publikum. Vi har vært inne på tanken om å vedtektsfeste et slikt tidsskrift som en arbeidsoppgave, men mener likevel at det er best å vente med det til man ser om oppgaven lar seg gjennomføre i praksis. Vi vil imidlertid understreke at et slikt tidsskrift er en stor utfordring til historikerne, og det ville trolig styrke foreningens anseelse sterkt om den klarte å etablere et populærvitenskapelig historietidsskrift i Norge. Ikke minst ville det ha sin betydning blant historielærerne i skolen og trekke der over mot foreningen.

Det vil være en viss sammenheng mellom arbeidsoppgaver (§ 4), valg av styremedlemmer med særskilte funksjoner (§ 6 b) og seksjoner (§ 11). Vi har funnet det riktig å knytte redigeringen av foreningens medlemsblad og ivaretagelsen av det internasjonale samarbeidet til valgte funksjoner i styret. Vi har tenkt oss at andre funksjoner skjøttes best om det opprettes egne seksjoner for dem, f.eks. en seksjon for skolefaget, for oppdragsforskning eller for lokalhistorie. Det er trolig ikke hensiktsmessig eller iallfall ennå for tidlig å vedtektsfeste hvilke seksjoner foreningen skal ha, likeledes å spesifisere reglene for seksjonene nærmere. Det må imidlertid sørges for betryggende og jevn kontakt mellom foreningens styre og eventuelle seksjoner. Ofte vil det antagelig være tjenlig at en representant for en seksjonsledelse velges som medlem av foreningens styre. Det bør være egne seksjonsmøter under historikerdagene, og seksjonene bør arrangere egne konferanser og seminarer på fritt grunnlag, men bør fortrinnsvis benytte seg av foreningens felles medlemsblad, eventuelt gjennom egne seksjonsspalter.

Vi har hatt visse vanskeligheter med reglene for hvor ofte det skal holdes generalforsamling, og hvor lang tid styret skal velges for. Erfaringene fra historikerdagene i Trondheim viser hvor miljøskapende, integrerende og stimulerende slike dager er. En generalforsamling holdt under slike dager vil derfor trolig bli godt besøkt og virke langt mer handlingssporende enn en generalforsamling som holdes til en annen tid. Etter vår mening bør derfor historikerdagene alltid være ledsaget av en generalforsamling. Vanskeligheten består i at historikerdagene må holdes med ujevne mellomrom dersom de ikke skal kollidere med de skandinaviske historikerkongressene som holdes hvert tredje år, og

verdenshistorikerkongressene som arrangeres hvert femte år. Det vil derfor ikke alltid være mulig å holde generalforsamling hvert annet år og velge styre for to år. Dette er bakgrunnen for formuleringene i § 5.

Når det gjelder lokallag, følger vi stort sett vedtektene til HIFO som har størst erfaring her. På ett punkt foreslår vi imidlertid en forandring. I HIFO's nåværende vedtekter heter det: "Lokallagene sender en gang i året inn en oversikt over sine betalende medlemmer og får deretter overført 1/3 av kontingenten som er innbetalt av disse medlemmene. Styret har også anledning til å gi bevilgninger til lokallagenes virksomhet i årets løp." Man er her inne på spørsmålet om forholdet mellom sentrum og periferi i foreningen. Arbeidsgruppen er klar over at forholdet har vært atskillig debattert i HIFO, og at HIFO's nåværende vedtekter uttrykker den balanse som man har funnet fram til innenfor rammen av denne foreningen. Arbeidsgruppen mener imidlertid at en slik modell ikke passer like godt for en bred forening med både lokallag og seksjoner og mange og varierte oppgaver å ivareta. I en slik forening bør det normale være at det valgte styre disponerer foreningens midler og fordeler den etter beste skjønn på de ulike behov, herunder også det åpenbare behov som lokallag og sikkert også seksjoner har for finansiell støtte til sin virksomhet.

Lokaliseringen av styret, finansiering og sekretariatressurser er viktige praktiske punkter som imidlertid neppe bør vedtektsfestes. Styret vil vel regelmessig bli lagt til en av de fire universitetsbyene, og av flere grunner vil det trolig være best om styret kunne sikres kontorplass ved et universitetsinstitutt, eventuelt ved en annen etablert institusjon som Riksarkivet etc. Fordelen ved en tilknytning til et universitetsinstitutt er ikke bare den miljømessige, men at det her er et greit sted å rekruttere sekretærhjelp blant hovedfagsstudentene. Redaksjonen i Historisk tidsskrift har god erfaring i så måte.

Så pass ambisiøs som den nye foreningen bør være, vil den trenge betalt sekretærhjelp i et visst omfang. Med hensyn til finansiering ser arbeidsgruppen i første omgang ikke andre kilder enn kontingent og eventuelle bidrag fra enkelte offentlige institusjoner som universitetsinstitutt, arkiv o.l. Det er vanskelig å se at en profesjonsorganisasjon som sådan på kort sikt kan gjøre seg noe håp om direkte departemental støtte, men denne muligheten bør undersøkes, og også andre offentlige og private finansieringsformer kan tenkes. I første omgang vil kontingenten tross alt innbringe et visst beløp. Om man tar som utgangspunkt at den nye foreningen får 500 medlemmer (HIFO i dag har ca. 250, mens det er ca. 1200 som abonnerer på Historisk tidsskrift), og at årskontingenten blir på 300 kr., vil det gi en årsinntekt på 150 000 kr.

Man bør få til en kombinasjon av kontingentinnbetaling og abonnement på Historisk tidsskrift. Det bør være slik at medlemmer automatisk får tidsskriftet til en noe billigere pris enn ikke-medlemmer (og institusjoner som for øvrig også i dag betaler mer enn personlige abonnenter). Det beste ville være om man betalte kontingent og abonnement gjennom en fellesordning. Det må forhandles om dette med Universitetsforlaget.

Den videre fremmarsj tenker vi oss slik. Etter at vår innstilling er mottatt av Den norske historiske forening, Norsk historikerforening (HIFO) og Norsk komite for historisk vitskap, legges den fram for styrene i de respektive foreninger. Dersom de tre styrene er enige i hovedlinjene i innstillingen, utarbeider arbeidsgruppen en endelig innstilling som tar hensyn til styrenes kommentarer så langt som den finner det riktig. Den endelige innstilling legges fram for generalforsamlingene i de respektive foreninger som på dette grunnlag inviteres til å oppløse seg selv, en oppløsning som i tilfelle trer i kraft i det øyeblikk en konstituerende generalforsamling danner den nye foreningen. De oppløste foreningenes aktiva overføres til den nye foreningen. De tre foreningene utpeker hvert sitt medlem til et interimsstyre som får i oppdrag å forberede den konstituerende generalforsamlingen og å fungere som valgkomite. Interimsstyret bør få fullmakt til å supplere seg med en representant for skolen slik at man blir sikret en best mulig representasjon av historielærerne i skolen i det nye styret. HIFO-medlemmer som har betalt kontingent for 1990, blir automatisk medlemmer av den nye foreningen. Andre må melde seg inn. Vi går ut fra at det nye styret vil starte sin virksomhet med en bredt anlagt medlemskampanje.

I samsvar med ovenstående foreslår vi følgende tempoplan:

1. Innen utgangen av desember 1989: Foreningsstyrene har behandlet innstillingen og avgitt sine merknader til arbeidsgruppen.

2. Innen 10/15 januar 1990: Arbeidsgruppen avgir sin endelige innstilling.

3. Innen medio februar 1990: Generalforsamlinger avholdes og representanter til interrimsstyret utpekes.

4. Fra medio februar til slutten av april arbeider interimsstyret med å forberede den konstituerende generalforsamling.

5. I siste uke av april avholdes konstituerende generalforsamling.

Forslag til vedtekter:

§ 1. Den norske historiske forening er en forening for historikere.

§ 2. Medlem av foreningen kan den bli som har avlagt eksamen i historie grunnfag eller tilsvarende. Styret kan etter søknad oppta som medlem den som dokumenterer en særskilt innsats for historiefaget uten å ha de formelle kvalifikasjonene for medlemskap.

§ 3. Foreningens formål er å ivareta og fremme interessene til historiefaget og fagets utøvere.

§ 4. Til foreningens arbeidsoppgaver hører:

a) å sørge for at det arrangeres historikerdager med visse mellomrom og andre typer av faglige samlinger som det måtte være behov for.

b) å være ansvarlig for at Historisk tidsskrift utgis som et tidsskrift for vitenskapsfaget historie. Redaksjonen av tidsskriftet oppnevnes etter forhandlinger med og innstilling fra det universitetsinstitutt som i samarbeid med et forlag påtar seg det daglige ansvaret for utgivelsen

c) å utgi et eget medlemsblad hvis redaktør velges av generalforsamlingen

d) å arbeide for å trygge og styrke historiefagets stilling i skolen

e) å arbeide for å skaffe til veie og formidle oppdrag og ivareta oppdragshistorikernes interesser

f) å delta i det internasjonale historikersamarbeidet

g) å arbeide for fagets interesser for øvrig når dette anses som nødvendig og naturlig

§ 5. Generalforsamlingen er foreningens høyeste organ. Ordinær generalforsamling holdes normalt hvert annet år. Det skal alltid holdes generalforsamling i tilknytning til historikerdagene. I de tilfelle da ujevne intervall mellom historikerdagene gjør det vanskelig å holde generalforsamling med to års mellomrom, kan generalforsamling holdes med ett eller tre års mellomrom. Ekstraordinær generalforsamling holdes hvis styret eller minst 20% av medlemmene skriftlig krever det.

§ 6. Medlemmer som ikke har anledning til å være til stede på generalforsamlingen, kan ved fullmakt gi et annet medlem anledning til å opptre på vedkommendes vegne.

§ 7. Dato for avholdelse av generalforsamling bekjentgjøres fire uker før møtet. Forslag til saker som ønskes tatt opp til behandling, må være styret i hende senest tre uker før generalforsamlingen avholdes. Innkalling til generalforsamling skal sendes ut to uker før møtet. Den skal inneholde dagsorden for møtet. Innkomne forslag vedlegges. Vedtak kan ikke fattes i saker som ikke står på dagsorden.

§ 8. Ordinær generalforsamling skal:

a) behandle styrets beretning med revidert regnskap og budsjettforslag
b) velge foreningens styre for perioden fram til neste generalforsamling. Styret består av leder, nestleder, redaktør, sekretær, kasserer, sekretær for internasjonalt samarbeid og tre styremedlemmer. I tillegg velges tre varamedlemmer. Lederen velges ved særskilt valg. Valg til styret skal foregå skriftlig dersom ett medlem krever det
c) velge en valgkomite på tre medlemmer. Valgkomiteen har anledning til å supplere seg selv
d) velge to revisorer

§ 9. Styret leder foreningens daglige virksomhet. Det står ansvarlig overfor generalforsamlingen og er bundet av foreningens vedtekter og av vedtak fattet av generalforsamlingen.

§ 10. Styret er beslutningsdyktig når minst fem styremedlemmer/varamedlemmer er til stede. Beslutninger treffes ved simpelt flertall. Ved stemmelikhet har lederen dobbeltstemme.

§ 11. Styret kan danne et arbeidsutvalg innen sin midte. Det kan ta initiativet til at det blir dannet egne seksjoner og lokallag. Det skal innkalle representanter for seksjonene og lokallagene til styremøte minst én gang i året.

§ 12. Der det er medlemsgrunnlag for det, opprettes lokallag. Nye lokallag godkjennes av styret som fastsetter deres geografiske ansvarsområde. Lokallaget ledes av et styre med minst tre medlemmer (leder, kasserer og

sekretær).

Årsmøtet for lokallaget velger en revisor og et lokallagsstyre med separate valg på leder og koordinerer lagets representasjon på foreningens generalforsamling. Årsmøtet behandler lokallagets regnskap og årsmelding.

Lokallagene skal arbeide for foreningens formål i sitt område. Lokallagene kan også tildeles særskilte oppgaver av foreningens styre eller generalforsamling.

Alle medlemmer betaler kontingent direkte til foreningen sentralt. Lokallag kan etter søknad få tildelt midler til sin drift.

Ved opphør av et lokallag tilfaller lokallagets eiendeler foreningen.

§ 13. Endringer i vedtektene kan bare gjøres med 2/3 flertall på generalforsamlingen.

Knut Einar Eriksen — Ole Kr. Grimnes — Gro Hagemann

Ein annleis historietime i Leikanger kyrkje

Søndag 8. november var HIFO Sogn og Fjordane på historietime med Det Norske Teateret og teaterstykket «Frå Landevegen» i Leikanger kyrkje.

Anders Timberlid
HIFO Sogn og Fjordane

HIFO Sogn og Fjordane var 8. november med på eit fellesarrangement med Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane og Leikanger sokneråd i samband med Arkivdagen 2015.

2015 var året då statsminister Erna Solberg og Kirkens Sosialteneste offisielt bad romani/taterfolket om orsaking for alt det vonde staten og «Omstreifarmisjonen» hadde utsett dette folket for heilt opp til vår tid.

Denne søndagskvelden i november møttest nasjonal-, lokal- og personleg historie i Leikanger kyrkje gjennom skodespelar ved Det Norske Teateret, Gjertrud Jynges historie om tippoldefaren Jakob Walnum i teaterstykket «Frå landevegen».

Walnum var sokneprest i Leikanger og hadde eit brennande engasjement for sosialkristeleg verksemd og oppbyggjeleg organisasjonsarbeid. Sogns Barneheim i Leikanger vart i 1891 det første sveinestykket hans innan institusjonsbygging. Men det vart «Omstreifarmisjonen» med sine barneheimar og arbeidsleirar for romani/taterfolket som vart den store livsoppgåva hans.

Taterfolket vart sett på som eit samfunnsproblem, noko som førte til ei hardhendt integrering der folk vart plasserte i institusjonar, born og foreldre vart skilde og det fann stad tvangssterilisering av kvinner.

Denne historia makta Jynge å få fram på ein framifrå måte gjennom tekstar og musikkinnslag. Dei vel 70 frammøtte fekk presentert ei historie der sosialkristeleg arbeid kom heilt på avvegar.

HIFOs lærerseminar 2015

HIFOs årlige lærerseminar for lærere i ungdomsskolen og videregående skole gikk av stabelen helgen 23.–24. oktober. Rundt 40 lærere fra hele landet var samlet til workshop og faglig påfyll.

Anne Kjersti Jacobsen
HIFO skole

Seminaret startet fredag morgen i stiftelsen Fritt Ords lokaler i Uranienborgveien i Oslo. En sentral del av virksomheten til skole-HIFO, «historiekonkurransen», er nemlig støttet av Fritt Ord.

Å identifisere seg med faget

Første del av seminaret handlet om HIFOs historiekonkurranse. Elever fra hele landet konkurrerer med sine familiehistoriske oppgaver. Slike oppgaver er en måte å bryte den tradisjonelle historieundervisningen på: elevene arbeider med de samme kompetansemålene, men med et annet fokus og med et personlig utgangspunkt.

Sylvi Egelandsaa fra Vennesla videregående skole har deltatt i mange år, og hun fortalte om hvordan hun har arbeidet med konkurransen i sine klasser. Konkurransen

Vinnere av historiekonkurransen 2014: Bendik Midtbø Ødegaard og Silje Lutro, begge fra Elvebakken videregående skole. Foto: Anne Kjersti Jacobsen

har vært en integrert del av undervisningen hennes, og det har vært flere prisvinnere blant hennes elever opp gjennom årene.

På Kråkerøy ungdomsskole bruker lærerne historikonkurransen i 9. klasse når de underviser om andre verdenskrig. Guro Havrevold og Eva Sandbæk fra Kråkerøy ungdomsskole fortalte at i tillegg til selve innholdet i elevbesvarelsene, legger skolen vekt på den estetiske utformingen og kårer hvert år den fineste forsiden. Premien er laminerte gavekort i kantinen.

Elever får ordet

På lærerseminaret deltar også noen elever. Bendik Midtbø Ødegaard og Silje Lutro er elever ved Elvebakken videregående skole og prisvinnere i fjorårets konkurranse. Bendik Midtbø Ødegaard vant andrepris for sin besvarelse «Bildet på veggen» og Silje Lutro fikk prisen for beste arbeidslivshistorie for sin besvarelse «Fingar Bakken – en arbeidsmann i tiden». De redegjorde for sine erfaringer med å gjennomføre konkurransen.

Neste punkt på programmet var en workshop der deltakerne diskuterte elevbesvarelser: Hva som var bra med dem, og hvordan de kunne gjøres bedre.

Påfyll for lærerne

I tillegg til arbeidet med historiekonkurransen, var årets seminar viet temaet flyktninger i historien. Professor Knut Kjeldstadli trakk opp de lange linjene og gav en oversikt over flyktninger i historien før Jorunn Sem Fure, direktør på Telemark museum, gikk i dybden med foredraget «Fordrivelsen av Sudettyskere – flyktninger etter andre verdenskrig». Fredagen ble avsluttet med en hyggelig middag på Brasserie Blanche.

Jorunn Sem Fure fra Telemark museum foreleste om flyktninger etter andre verdenskrig. Foto: Anne Kjersti Jacobsen

Lørdag morgen fortsatte seminaret på Nasjonalbiblioteket. Først ute var Gunnhild Holmen som jobber ved biblioteket. Hun viste frem noen av kildene biblioteket har digitalisert og gjort tilgjengelige. De kan være gode kilder for elever som arbeider med historiekonkurransen.

Mot slutten av seminaret fikk vi to foredrag om flyktninger. Vigdis Vevstad er jurist og snakket om tilblivelse og praksis av internasjonal flyktningrett, mens Erik Reinert, som er økonom, redegjorde for økonomisk-historiske perspektiver på flyktningestrømmer.

Seminaret ble avsluttet med lunsj før fornøyde deltakere dro hvert til sitt.

Olav Riste, 1933–2015 — et minneord

Professor Olav Riste døde 21. juli 2015, 82 år gammel. Norsk historieforskning har mistet en av sine mest markante skikkelser.

Sven G. Holtsmark
Professor, IFS
Helge Øystein Pharo
Professor emeritus, UiO

Forskeren, veilederen og institusjonsbyggeren Riste ga avgjørende bidrag til fremveksten av norsk internasjonal historieskriving fra 1960-tallet og til forståelsen av utenriks- og sikkerhetspolitikken i det 20. århundre.

Riste, født og oppvokst i Volda, ble cand.philol. ved Universitetet i Oslo i 1959 med fagkretsen historie, fransk og statsvitenskap. Hovedoppgaven, om norsk politikk ved opprettelsen av FN, tok fatt i en tematikk som ble videre utviklet i flere av hans senere arbeider: Utformingen av norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk i krysningspunktet mellom en realistisk erkjennelse av Norges faktiske avhengighet av vennligsinnede stormakter og behovet for å markere handlingsevne og uavhengighet som småstat.

Veien gikk videre til St Antony's College ved University of Oxford. Doktoravhandlingen fra 1963, utgitt som bok i 1965, omhandlet Norge som «neutral ally» under første verdenskrig – en av Ristes mange slående karakteristikker av episoder eller elementer i norsk utenrikspolitisk historie.

Tilbake i Norge ble Riste ansatt ved daværende Forsvarets krigshistoriske avdeling (FKA). De fleste av hans kolleger ved FKA var opptatt med å dokumentere Norges militære innsats under krigen. Ristes interesser gikk utover dette – mot helheten i den norske regjeringens virke under krigen som del av den store alliansen, og mot internasjonal sikkerhetspolitisk historie. Et stort antall publikasjoner fulgte – fra avisinnlegg over bokanmeldelser til fagartikler i norske og internasjonale tidsskrifter og kapitler i antologier.

Det samlende resultatet av disse årenes arbeid var likevel storverket «*London-regjeringa*»: *Norge i krigsalliansen 1940–1945*, utgitt i to bind i 1973 og 1979. Verket viser Ristes særpreg som historiker: Omfattende arbeid med litteratur og arkivmateriale kombineres med suverent overblikk og, ikke minst, konsekvent tematisk og begrepsmessig strukturering. Sentralt i de to bindene står fremveksten og utviklingen av en norsk alliansepolitikk – for krigstiden, men også med tanke på etterkrigstiden: Mellomkrigstidens forutsetning om en implisitt britisk garanti for Norges sikkerhet hadde vist seg utilstrekkelig.

Parallelt med at arbeidet med «*London-regjeringa*» ble sluttført, fortsatte strømmen av større og mindre arbeider om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk i det 20. århundre. I andre arbeider gikk han inn i britisk, amerikansk og fransk politikk.

Riste tok også initiativet til samarbeidsprosjekter som trakk fremstående internasjonale historikere til Norge til seminarer og konferanser. En konferanse i Oslo i 1976 tok for seg forholdet mellom Norden og stormaktene 1939–1940. Her var flere av de ledende internasjonale navn på feltet til stede. Innleggene fra konferansen ble publisert i *Scandinavian Journal of History* i et dobbeltnummer i 1977 – et tidsskrift som Riste selv hadde vært med å grunnlegge.

Riste skapte skole med sin begrepsfesting av de lange linjer i Norges forhold til omverdenen, deriblant den grunnleggende avhengigheten av de atlantiske stormakter også i perioder da retorikken pekte i andre retninger.

Ved flere anledninger brukte Riste det korte format og den faghistoriske debatt til å formulere sine standpunkter. Det er naturlig å trekke frem anmeldelsen i *Historisk Tidsskrift* i 1973 av Nils Morten Udgaards bok *Great Power Politics and Norwegian Foreign Policy*. Her argumenterte Riste for en fortolkning av linjene i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk fra mellomkrigstiden til tilslutningen til Atlanterhavspakten med vekt på en underliggende kontinuitet snarere enn de tilsynelatende skarpe kursendringer.

Tematikken ble utviklet i flere senere arbeider og ble lagt frem for et internasjonalt publikum i Ristes kapittel «Was 1949 a Turning Point? Norway and the Western Powers 1947–1950» i antologien *Western Security: The Formative Years: European and Atlantic Defence 1947–1953*. Boken var resultatet av et symposium Riste arrangerte i Oslo i august 1983.

Vektleggingen av kontinuitet og de lange linjer hang sammen med en annen forskningsmessig hovedinteresse, introdusert allerede i *The Neutral Ally*: skillet mellom «kulisser» og «kjerne» i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk siden selvstendigheten i 1905.

Kjernen i sikkerhetspolitikken var tilknytningen til, og avhengigheten av, de atlantiske stormaktene – Storbritannia og senere USA. I tiårene frem til Norge ga formelt avkall på alliansefriheten i 1949, var det en uttalt forutsetning – en «unspoken assumption» – at Storbritannia som følge av egne strategiske interesser ville komme Norge til hjelp. Selv gjennom «brobyggingspolitikken» etter andre verdenskrig levde denne forestillingen videre blant sentrale politiske og militære beslutningstakere, men nå med USA i en stadig viktigere rolle.

Uttrykket «unspoken assumptions» var hentet fra James Joll, Ristes veileder i Oxford. Uttrykket avspeilet et kjernepunkt i Ristes tilnærming til historiefaget slik han selv praktiserte det og formidlet til sine studenter: Om historikeren ikke lever seg

inn i aktørenes forestillinger, antakelser og forutsetninger, kan lesingen av historiske kilder lett bli bortkastet tid.

I Norges bredere utenrikspolitikk identifiserte Riste et knippe særlig fremtredende elementer: «Isolasjonisme/nøytralisme under stormaktsvern, akkompagnert av iherdig fremjing av økonomiske interesser; internasjonalisme; og misjonærtrang.» Av disse var det isolasjonismen eller nøytralismen under stormaktsvern – «med eigeninteresser som fellesnemnar» – som var den mest seiglivede. Misjonærtrangen var på sin side langt på vei et overskuddsfenomen som trivdes best «i perioder då den meir reindyrka interessepolitikken hadde vanskelege kår». Ristes egen sammenfatning av hans perspektiv på norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk i det tjuende århundre er gitt i hans eget bidrag til festskriftet *Motstrøms* fra 2003.

I senere år var Riste ikke minst opptatt av norsk og internasjonal etterretningshistorie. Sammen med Arnfinn Moland utga han i 1997 boken *«Strengt hemmelig»: norsk etterretningsteneste 1945–1970*. Fortsatt står denne boken som et sjeldent, muligens det eneste, eksempel på at uavhengige historikere får skrive og utgi en etterretningstjenestes historie skrevet på grunnlag av en tilnærmet fullstendig tilgang til tjenestens eget arkivmateriale.

Ristes siste arbeider gjaldt den hemmelige okkupasjonsberedskapen i etterkrigstiden: «Stay Behind». En oppsummerende artikkel ble publisert i *Journal of Cold War Studies* høsten 2014. Så sent som dagen før han døde fikk han se sitt siste arbeid på trykk, en rammetekst om samme tema i en nylig utkommet bok om Norge og Russland 1917–2014.

Institusjonsbyggeren Riste viste seg fra siste halvdel av 1970-årene, da han arbeidet målbevisst for å få opprettet en akademisk basert, faglig uavhengig samtidshistorisk forskningsinstitusjon med sikkerhetspolitikk i bred forstand som omdreiningspunkt. Den til tider nærsynte krigs- og militærhistorien, slik den blant annet var drevet ved FKA, skulle avløses av en bredere tilnærming, der militære, sikkerhetspolitiske og utenrikspolitiske spørsmål ble satt inn i en større politisk og samfunnsmessig sammenheng.

Bestrebelsene førte til at det i 1980 ble opprettet en ny institusjon, Forsvarshistorisk forskningssenter (FHFS), med Riste som leder. Til tross for en svært begrenset stab etablerte FHFS – fra 1988 Institutt for forsvarsstudier (IFS) – seg raskt som et sentralt miljø for samtidshistorisk sikkerhetspolitisk forskning. Det utviklet seg også et tett og gjensidig berikende samarbeid mellom FHFS/IFS og andre norske forskningsmiljøer, i de første par tiårene særlig med Historisk institutt ved Universitetet i Oslo. Slik fikk institusjonen også en viktig rolle i utdanningen av nye forskere. Riste forble leder av IFS frem til 1994. Vel fortjent ble Riste i 2003 utnevnt til ridder av 1. klasse av St. Olavs Orden.

Ristes forskningsarbeider var nøkterne og presise i form og innhold. Hans studenter fikk klar beskjed om å unngå språkblomster og lettvinte formuleringer. Dette var ikke i veien for at han selv, i bokomtaler og faglige debatter, kunne demonstrere et nådeløst polemisk talent.

Engasjementet i Ristes innlegg i debatter og polemikker reflekterte at han tok sitt fag på dypeste alvor. Han ble særlig arg når historien ble brukt, eller misbrukt, som «steinbrot» for å finne byggesteiner til å underbygge vilkårlige standpunkter, «utan tanke for dei samanhengande formasjoner som materialet blir rive laust fra» (bokanmeldelse i *Internasjonal politikk* nr. 1/1975). Det samme gjaldt fremstillinger som ikke tok behørig hensyn til forskningsstatus og tilgjengelig kunnskap og derfor gjentok, eller gjenopplivet, påstander og tolkninger som for lengst var tilbakevist av norske eller internasjonale faghistoriske undersøkelser på feltet.

Det ble rikelig anledning til debatt: Et av Ristes forskningsmessige kjerneområder – Norge i andre verdenskrig – kan synes å være særlig utsatt for lemfeldig behandling. I anmeldelser og debattinnlegg tok han fatt i det han oppfattet som myteproduksjon om krigshistorien fra journalister og akademikere, deriblant til tider fra kolleger innen historiefaget.

Han kunne også være bitende i sine karakteristikker av norske utenrikspolitiske krumspring, deriblant da «misjonærimpulsen» i en optimistisk periode etter årtusenskiftet fikk fritt og petroleumsfinansiert spillerom i form av «omdømmebygging» og salg av Norge som «fredsnasjon». Tittelen på et innlegg i *Aftenposten* fra juli 2007, «Narcissus Norvegicus», etterlater liten tvil om forfatterens budskap.

De elegante og nådeløse karakteristikkene gikk likevel hånd i hånd med en vilje og evne til å gå inn i fruktbar diskusjon – forutsatt at også den andre siden hadde gått til sitt arbeid med det samme alvor som Riste selv. Som eksempler kan nevnes diskusjonene med Tor Egil Førland og Sverre Lodgaard om henholdsvis vendepunkter og helhetsperspektiver på norsk utenrikspolitikk. Ristes bidrag i disse debattene er langt fra fri for polemisk snert (det samme gjaldt hans meddebattanter), men fremfor alt preges de av vilje til å skjerpe og videreutvikle begreper og overordnede synspunkter. At han kunne endre synspunkter i løpet av sin karriere, så han som en naturlig ting: Det ville vært tegn på tidlig senilitet om han ikke hadde gjort det, repliserte han til Førland.

Olav Riste, språkmektig målmann som han var, hadde sin forankring i et internasjonalt miljø, med gjesteforskeropphold ved blant annet Harvard University, Freie Universität Berlin, London School of Economics and Political Science og Woodrow Wilson International Center for Scholars.

Hans internasjonale orientering og nettverk kom også det norske historiske miljø til gode. I Norge var han professor II ved universitetene i Bergen og Oslo, og han ble medlem av Det Norske Videnskaps-Akademi i 1984.

Særlig knyttet var han likevel til University of Oxford og St. Antony's College. Det var i Oxford at Olav traff sin Ruth, som var hans livsledsager gjennom mer enn 50 år. Sammen med Ruth kunne han dyrke sin interesse for klassisk musikk og sin kjærlighet til naturen. I de siste månedene av sitt liv gjenopptok han sin interesse for fransk skjønnlitteratur. Venner og kolleger i det norske samtidshistoriske miljø minnes Olav Riste med respekt og i takknemlighet.

En historiker i særklasse
Francis Sejersted, et minneord

25. august døde Francis Sejersted. Det var Norges mest kjente historiker som da gikk bort, og en av de aller fremste. For det store flertall i allmenheten var han likevel kjent for andre sider ved sin virksomhet enn den historiefaglige – som formann i Nobelkomiteen, forkjemper for ytringsfrihet og styreleder i Fritt Ord. Ved sitt utadvendte samfunnsengasjement ga han historikeren en prestisjefylt plass i norsk offentlighet. Samtidig etterlater han seg et enestående faglig livsverk i moderne økonomisk historie og nyskapende synteser om 18- og 1900-tallets samfunnsutvikling.

Even Lange
Professor, UIO

Foto: Annar Bjørgli/Fritt Ord

Francis Sejersted var filologen som ble Norges ledende økonomiske historiker. Egentlig hadde han tenkt å fordype seg i norsk og russisk litteratur, men interessen for politikk og samfunnsspørsmål ledet ham inn under Sverre Steens veiledende vinger. Kombinert med et konstruktivt lyttende forhold til samfunnsvitenskapene gjennomsyret den humanistiske orienteringen hele hans virke. Hans innsats som miljøskapende økonomisk historiker har i avgjørende grad bidratt til å gi fagfeltet en selvstendig humanistisk profil her i landet.

Sejersted formulerte sitt program i et foredrag utgitt i 1972 – året før han tiltrådte som den første professor i økonomisk og sosial historie ved Universitetet i Oslo. Det bar tittelen «Apologi for den gammeldagse økonomiske historie». Der tok han utgangspunkt i «de eksakte metoders begrensning» og beskrev økonomifagets begreper og angrepsmåte som nyttige, men – i det videre perspektiv – utilstrekkelige i historieforskningen. Med suveren selvsikkerhet på fagets vegne hevdet han at økonomien som generaliserende vitenskap i sitt vesen var et redskapsfag, og at den innsikt som historie vil gi, «er mer fundamental».

Han gikk løs på utforsking og nyfortolkning av norsk økonomisk utvikling på 18- og 1900-tallet langs to akser. Den ene handlet om skog og industrialisering, den andre om bankvesen og økonomisk politikk. Formålet var å analysere det Sejersted selv definerte som den økonomiske historiens hovedtema: premissenes vekslinger i overgangen til en moderne samfunnsstruktur.

Sejersteds arbeid med norsk trelastindustri strakte seg over mer enn 15 år frem til slutten av 1970-årene og ble hans empiriske hovedverk. Gjennom to bind i det som ble Norges mest omfattende bedriftshistorie fulgte han utviklingen av det store skogindustrielle komplekset Mathiesen-Eidsvold Værk fra utgangen av 1700-tallet til 1895. Her ga han en inngående dynamisk analyse av hvordan skogen som landets viktigste førindustrielle naturressurs – ved siden av fiskeri og skipsfart – dannet grunnlaget for en kraftig økt omstilling og vekst over mot industrisamfunnet i løpet av denne perioden.

I sentrum for fremstillingen står studiet av økonomisk virksomhet som menneskelige valg og handlinger i det kompliserte samspillet mellom endrede produksjonsformer, skiftende politiske rammebetingelser og svingende markedsutvikling. Et hovedsynspunkt – i motsetning til den rådende oppfatning – er at økt utenlandsk etterspørsel bare i begrenset grad kan forklare utviklingen.

Selv koketterte Sejersted med at det neppe var flere enn fem personer som hadde lest hans store hovedverk. Til gjengjeld vakte den lille studien av Nicolai Rygg og pengepolitikken i 1920-årene, utgitt i 1973, betydelig oppmerksomhet og heftig diskusjon. Den videreførte Sejersteds interesse for bank- og pengehistorie som hadde kommet til uttrykk gjennom hans hovedoppgave om Norges Bank under høykonjunkturen i 1840-årene.

Studien av Rygg fikk tittelen «Ideal, teori og virkelighet» og innebar en kraftfull rehabilitering av sentralbanksjefen som fikk ansvaret for å føre kronen tilbake til pari kurs – verdien den hadde hatt før første verdenskrig. Denne «paripolitikken» gjorde stor økonomisk skade og bygget på teori som snart ble kjent ugyldig. Rygg ble i ettertidens lys stående som syndebukk. Gjennom en historiserende kontekstuell analyse kunne Sejersted vise at Ryggs deflasjonspolitikk, bedømt på sin egen samtids premisser, ga god mening. Denne historisering av økonomisk teori og tenkning er karakteristisk for hele Sejersted økonomisk-historiske forfatterskap, men har tidvis vært

tung å svelge for økonomiprofesjonens egne utøvere – til tross for at omdreiningene i forståelsen av økonomiske sammenhenger de siste tiårene synes å understreke Sejersteds poeng.

For egen del videreutviklet han sine synspunkter i *Historisk introduksjon til økonomien*, som i flere utgaver gjennom 1970- og 80-årene ble brukt som lærebok både på grunnivå og i den økonomisk-historiske spesialisering på det daværende mellomfagsnivå ved Historisk institutt i Oslo. Her satte han seg fore å se «økonomien i funksjon – i dens møte med virkeligheten» og laget en innføring «mer konsentrert om økonomiens problemer enn om dens begreper», som det het i innledningen til den første utgaven. Angrepsvinkelen innebar at når det gjelder økonomisk tenkning, kunne man «egentlig ikke snakke om fremskritt, bare om forandring», som Sejersted formulerte det. Lengre bort fra økonomifagets selvforståelse omkring 1970 var det nok vanskelig å komme.

Francis Sejersted utfordret på lignende vis etablerte oppfatninger i flere andre sammenhenger. En av dem gjaldt forståelsen av 1930-årenes økonomiske utvikling her i landet. I dette spørsmålet hadde det med utgangspunkt i politiske interesser og standard økonomisk teori festnet seg en forestilling om at Norge kom ut av krisen gjennom ny økonomisk politikk og økt etterspørsel etter norske eksportvarer på grunn av opprustningen i Europa.

I opposisjon til dette synet, som var konsentrert om eksterne forklaringsfaktorer, rettet Sejersted oppmerksomheten mot de interne prosessene i norsk økonomi. Også her står aktørperspektivet – de handlende menneskene med valgmuligheter – i sentrum. Alternativet til ny politikk og utenlandsk etterspørsel ble utmyntet i uttrykket «vekst gjennom krise». Krisetiden identifiseres som en periode preget av markedsutvidende teknologisk omstilling, i kontrast til den keynesianske forståelsen som ensidig fokuserte på etterspørselsfaktorene. I stedet for Keynes ble Joseph Schumpeter en viktig inspirasjonskilde, med dynamikken knyttet til teknologisk nyskaping i sentrum for interessen.

Forsøkene på å bygge opp en egen økonomisk-historisk studieretning rundt Sejersteds professorat ved Historisk institutt førte ikke frem i møtet med 1970-årenes stillingsstopp. Han følte seg i stigende grad fremmed ved instituttet og kom ved utgangen av 80-tallet til å etablere sitt eget senter for humanistiske og samfunnsvitenskapelige teknologistudier, TMV-senteret – senere videreført som TIK – med betydelig tilskudd av ekstern finansiering. Interesse for teknologiens plass i samfunnsutviklingen ble på denne måten ført videre i en ny ramme.

Parallelt med sitt omfattende økonomisk-historiske virke beskjeftiget Francis Sejersted seg fra de siste par tiårene før årtusenskiftet i stigende grad også med politisk historie. Den politiske interessen strakte seg tilbake til studietiden hvor han som aktiv deltaker i den verdikonservative Minerva-kretsen ble formann både i Den konservative studenterforening og Det norske studentersamfunn. Han beholdt sitt medlemskap i partiet Høyre hele livet, men også en sterk uavhengighet i forhold til partiets politikk til enhver tid. Det kom klart til uttrykk da Sejersted selv ble Høyre-historiker.

Til partiets 100-årsjubileum i 1984 ledet han organiseringen av en tre-binds partihistorie hvor han engasjerte de profilerte tidligere stortings-historikerne Alf Kaartvedt og Rolf Danielsen – som hadde tilknytning til henholdsvis Venstre og Arbeiderpartiet. Sejersted skrev selv det siste bindet om utviklingen etter annen verdenskrig og tegnet et nærgående og til tider ganske kritisk bilde av Høyre. Dermed strakk han sin fagkompetanse helt inn i samtidshistorien – slik han noen år senere skulle gi gode eksempler på i sine taler som formann i Nobelkomiteen. Men det var likevel som syntese-bygger Francis Sejersted gjorde seg mest gjeldende i den siste delen av sin karriere som historiker.

I en særstilling her står utfordringen mot Jens Arup Seips begrep om «Embetsmannsstaten» som betegnelse på 1800-tallets norske politiske regime før parlamentarismen. Sejersted stilte begrepet om «rettsstaten» som politikkens normative grunnlag opp mot Seips rendyrkede interessekamp-modell. Samtidig påpekte han at spenningen mellom demokrati og rettsstat gjorde det nødvendig med en kritisk distanse også til demokrati-begrepet. Som man kunne vente utløste dette en heftig debatt hvor Seip stemplet Sejersted som «Høyre-historiker» i den verste betydningen av ordet. Men vår forståelse av 1800-tallets politikk har ikke vært den samme siden.

Sansen for de overgripende synteser hadde Sejersted ellers tidlig gitt utløp for som økonomisk historiker. Han ga et nytolkende overblikk over den industrielle utviklingen på 1800-tallet allerede som dosent i 1969. Siden fulgte flere spenstige sammenfattende tolkninger av økonomiske og politiske utviklingslinjer. Begrepene «demokratisk kapitalisme» og en norsk «Sonderweg» er blitt stående som karakteriserende uttrykk for Sejersteds oppfatning av særtrekk ved moderniseringsprosessen i Norge gjennom 18- og 1900-tallet. I Sejersteds fortolkning må den norske samfunnsmodellen forstås som et resultat av at formative faser i den moderne kapitalismens utvikling her i landet har ivaretatt behovet for bred deltakelse i økonomiske og politiske prosesser.

Gjennom metodologiske refleksjoner argumenterte Francis Sejersted for å gi fortolkning og synteser større plass. I det han ved inngangen til 1990-årene kalte et oppgjør med den metodologiske individualisme hevdet han at «den konstruktive ambisjon er for svak» i historieforskningen. Han advarte mot at man i vitenskapens navn sto i fare for å få «en tannløs historieskrivning». Selv skrev han med sterkt medrivende intellektuelt engasjement, og ønsket om de kraftfulle synteser gikk hånd i hånd med en svært velutviklet kritisk ambisjon.

Det var for ham et hovedpoeng at historien har en dobbelt oppgave. Ved siden av å gi tilhørighet gjennom tradisjonsformidling skal den være frigjørende. Historisk forståelse og fortolkning bør, slik han så det, også «bidra til å befri oss fra fortidens bånd». En viktig del av historiefagets formål blir dermed ifølge Sejersted å gjøre oss til «utviklingens herrer og ikke dens slaver». Klarere er det få som har formulert historiens nytte.

Francis Sejersteds intellektuelle

kraft og vennlig inkluderende vesen – en litt sjenert varme koblet sammen med underfundig humor og subtil ironi – gjorde ham til en fremragende miljøskaper og en fagfelle helt utenom det vanlige. Som den sentrale figur i utviklingen av økonomisk historie og humanistiske teknologi-studier preget han flere generasjoner av unge historikere og samfunnsvitere. Kommentarene i forbindelse med hans bortgang viser hvordan han også møtte andre menneskers tanker og synspunkter med stor interesse og åpenhet, og kunne oppmuntre studenter med utgangspunkter og ideologiske holdninger som var helt forskjellige fra hans egne.

Vi som var så heldige å komme i nærkontakt med Francis Sejersted som studenter og kolleger, bærer med oss videre inspirasjonen fra hans faglige og menneskelige kvaliteter – i en styrket overbevisning om at historie er en viktig bestanddel av det gode liv.

Ung og lovende?

Har du levert masteroppgave i historie i 2015 og lyst til å nå ut i verden med forskningen din?

HIFO deler hvert år ut Fritt Ord-stipend på 25.000 kroner til en nyuteksaminert mastergradskandidat som er HIFO-medlem.

Midlene skal brukes til å omarbeide oppgaven til tidsskriftartikler eller bok.

Søknadsfrist: 1. februar 2016

Se nettsidene til HIFO for mer informasjon: www.hifo.no

Du kan også ta kontakt med sekretæren i HIFO, Stine Molteberg, på post@hifo.no

På sjørøvarjakt i København

Ved sankthans-tider i 1615 gjekk det føre seg eit stort sjørøvarslag utanfor Nord-Russland. Admiral Jørgen Daa og ishavsfarar Jens Munk hadde endeleg fakka sjørøvaren Jan Mandaus utanfor Kvitsjøen. Dei fleste vart avretta på staden, men Mandaus og to andre vart tekne med til København og hengde utanfor Østerport. Bøsseskytten Jon Olafsson fortel at sjørøvarane «…hang der da jeg kom til Byen, hele og uskadte i deres Silkeklæder besatte med Guldsnore og guldbroderte Sko». Då eg kom til København for å leite etter sjørøvarar fleire hundre år seinare, var dei mindre synlege, men spor fann eg.

Marie Nystuen Berger
Masterstudent, UiT Noregs arktiske universitet

Når det kjem til sjørøvarverksemd og kaperverksemd på 1600-talet, er dansk-norske farvatn lite fokusert på. Det finst få konkrete studiar som seier noko om kor omfattande denne typen verksemd var på Christian IVs tid, både i skandinavisk og internasjonal forsking. Det er skrive mykje om den dansk-norske marinen sine operasjonar, og det er i løpet av dei siste tiåra gjort mykje nybrottsarbeid på sjørøvarar og kaperar i Nord-Europa. Det er likevel ikkje gjort ei undersøking av kva sjørøvar- og kaperverksemd hadde å seie for Danmark-Noreg på 1600-talet.

Kva gjer at ei innlandsjente byrjar å forske på sjørøvarar? På ei av dei første førelesningane eg hadde i Tromsø nemnde førelesaren, min noverande rettleiar Rune Blix Hagen, at det hadde vore sjørøvarar så langt nord som Finnmark utan at nokon hadde undersøkt det nærmare. Eg hadde ikkje vore klar over at det hadde vore sjørøvarar utanfor Norskekysten på 1600-talet.

Sjørøvarane herja i underbevisstheita mi, slik at eg ikkje kunne anna enn å ta tak i emnet til bacheloroppgåva, og då var vegen kort til å fordjupe seg vidare på masternivå. Eg fekk åtvaring om at fleire studentar hadde forsøkt å skrive masteroppgåve om emnet tidlegare, utan at dei hadde lukkast. Den utfordringa var eg klar til å ta.

Foto: Marie Nystuen Berger

Kartlegge piratar

Masterprosjektet mitt går ut på å kartlegge aktiviteten til sjørøvarane i desse farvatna, gjennom mellom anna å sjå på aktiviteten til den dansk-norske marinen i perioden Christian IV regjerte. Til no har eg ikkje funne anna enn utanlandske sjørøvarar og kaperar i dansk-norske farvatn. Kaperar og sjørøvarar frå Dunkerque, England, og Barbareskstatane er dei som oftast dukkar opp. Men det var nok aktivitet til at det på slutten av 1500-talet og starten av 1600-talet vart sendt ut fleire marineekspedisjonar som utelukkande skulle sjå etter sjørøvarar og fribyttarar.

Det er ein liten, men likevel viktig forskjell mellom sjørøvarar, kaperar og fribyttarar. Ein sjørøvar eller pirat stod utanfor lova og plyndra skip uavhengig av kva land dei tilhøyrde. Heile profitten frå byttet gjekk uavskåren til kapteinen og mannskapet. Ein kaper var derimot ein lovleg «pirat», som gjennom eit kaperbrev hadde ei kontrakt med myndigheitene som gav dei lov til å plundre fiendtlege fartøy i krigstid, mot ei rekke forpliktingar. Til dømes skulle myndigheitene bak kaperbrevet ha ein del av profitten frå kapringa.

Fribyttar er eit samleomgrep for dei som urettvist tok seg til rette på havet. Det er mykje brukt i kjeldene frå 1600-talet. Alle sjørøvarar er fribyttarar, men ikkje

alle fribyttarar er sjørøvarar, og det er difor noko av oppgåva mi å vise kven som kunne vera sjørøvarar og kven som berre var fredelege handelsmenn som mangla løyve til å sigle på Christian IVs strømme. Kunne eg så finne rapportar etter desse marineekspedisjonane i det danske Rigsarkivet?

På tokt til København

Ei veke i september vart difor dedikert til kjeldestudiar i den danske hovudstaden, København. I løpet av opphaldet hadde eg planlagt å besøke Rigsarkivet, Tøjhusmuseet, Orlogsmuseet og Det Kongelige Bibliotek.

Så godt som alle desse institusjonane ligg på Slottsholmen, med unntak av Orlogsmuseet. Slottsholmen har sidan 1400-talet vore det danske riket sitt maktsentrum, det var her kongen og sentraladministrasjonen i den danske konglomeratstaten heldt til. Den vesle øya midt i København er også i dag sete for den danske riksmakta gjennom Folketinget, som har tilhaldsstad i Christiansborg Slott.

På Rigsarkivet fekk eg sjå «Indlæg til registre og tegnelser samt henlagte sager (Skåne, Sjælland, Fyn, Smålandene og Jylland)» frå Danske Kancelli. For meg som uerfaren kjeldegranskar og masterstudent, var det heldigvis god hjelp å få til å avsløre mikrofilmen sine hemmelegheiter. Eg fekk med meg kopi av fleire saker frå 1592 og fram til 1620, då det ikkje vart tid til å gå gjennom meir på den tida eg hadde til rådigheit.

Blant sakene eg fann, var det to som var av særleg interesse. Den første saka var ei bøn frå borgarmeisteren i Nyeløese via

Mellom Rigsarkivet og Tøjhusmuseet ligg Bibliotekshaven, som på Christian IVs tid var Tøjhushaven. Her kan ein vandre rundt i den fredfylte hagen og la fantasien få fritt spelerom tilbake til 1600-talet, og førestille seg utrustinga av eit krigsskip med alle lydar og støy og menneske som må ha vore i arbeid på den tida. Foto: Marie Nystuen Berger

statthaldar i Noreg, Axel Gyldenstierne, til Regjeringsrådet, der han ber om at det blir skrive til dronninga av England for å få oppreisning for eit skip som var teke av engelske sjørøvarar. Anmodninga er frå mai 1592, og eg veit dessverre ikkje enno

Christian IVs tøjhus, det vi i dag ville kalla eit våpenlager, vart oppført i tidsrommet 1598–1602. Det vart brukt til oppbevaring av kanonar og anna krigsmateriell, og stiller i dag ut mange av dei same kanonane, saman med nyare utstillingar i Tøjhusmuseet. Når ein les er det vanskeleg å førestelle seg kor store eller små kanonane var, så for å ta inn over seg kor stor skade dei kunne påføre i kamp var det nyttig å sjå dei i full storleik. Foto: Marie Nystuen Berger

om det vart alvor av brevskrivinga mellom monarkane i denne saka. Dokumentet seier ingenting om kor skipet vart teke, men er tydeleg på at det er engelske sjørøvarar som har teke det.

Den andre saka var ein rapport frå Kalmarkrigen (1611–1613), skrive av admiral i den dansk-norske marinen, Jørgen Daa, der han fortel at han ikkje har funne fribyttarar under Noreg og Jylland på patruljeringa si. Den er interessant både fordi ho viser at marinen rekna med å finne sjørøvarar, og fordi det er eit vitnesbyrd på at marinen sine ekspedisjonar ikkje nødvendigvis fann dei sjørøvarane dei leitte etter.

Kart over Nordsjøen, teikna av Johannes van Keulen, 1720. Foto: Statens kartverk Sjø/offentlig eiendom

Uventa funn

I blant kan ein finne uventa gullgruver når ein er på reise. Ein kan oppdage noko ein ikkje visste om frå før, og som ein kanskje ikkje hadde funne utan å føreta reisa. Det er ikkje nødvendigvis berre arkivmaterialet som gjer reisa nyttig. Berre det å kjenne på atmosfæren og moglegheita til å diskutere prosjektet ditt med andre historikarar kan vera vel så viktig.

For meg dukka dette uventa opp då eg besøkte museumsinspektør Jakob Seerup ved Orlogsmuseet for å prate om prosjektet mitt, og lufte idear og tankar. Under samtalen kom vi inn på toktet admiral Jørgen Daa og løytnant og ishavsfarar Jens Munk utførte i 1615, der dei fakka sjørøvaren Jan Mandaus, som også vert kalla Juan de Mendoza.

Sjølv om eg dessverre var for seint ute til å sjå særutstillinga om sjørøvarar som Orlogsmuseet hadde i 2010, viste Seerup meg ein utstillingstekst som var direkte knytt til dette sjørøvartoktet. I løpet av toktet tok Jens Munk ei bok frå skipet til Jan Mandaus, ei bok som tilsynelatande skal ha tilhøyrd sjørøvaren. Boka, ei navigasjonsbok på spansk frå 1588, var ukjent for meg. Det interessante med ho er at det til no ikkje er nokon som med sikkerheit kan seie kvar Mandaus kom frå, og kva som var statusen hans. Boka kan i beste fall vera med på å løyse denne gåta.

Arkivets sjørøvarskattar

I tillegg var kartoteksarkivet etter orlogskaptein Preben Holck på naborommet til Seerup sitt kontor. Eg hadde aldri høyrt om dette arkivet før, men eg var så heldig at fekk eg bla meg gjennom nokre av dei mest interessante delane for oppgåva mi: kartotekskort om kapervesenet, sjøfartshistorie og enkeltskuter frå Christian IVs tid.

Preben Holck (1888–1966) var orlogskaptein i den danske marinen, men fekk ikkje vore i tenesta der så lenge, på grunn av sjukdom. Han vigde store delar av livet sitt til å samle inn materiale vedrørande flåten si historie, og hadde ei ekspertise på fleire marinehistoriske felt, særleg innanfor 1600- og 1700-tals skipsbygging.

Eg fann fleire interessante kartoteks-kort med supplerande og nye opplysningar som eg kan undersøke vidare. Noko av dette var knytt opp mot skipet «Victor», som mellom anna var med på sjørøvartoktet til Færøyene og Nord-Noreg i 1615, andre var knytt opp mot Christian IV eller opp mot priser, det vil seie skip take som krigsbytte, i dette tilfellet av marinen.

Nyttig reise

Turen til København var innbringande på fleire område. Eg har fått knytt kontakt med forskarar på marinehistorie i Danmark, som hjelpte meg med nyttige innspel til vidare arbeid og nyttige perspektiv til oppgåva. På Rigsarkivet har eg fått sett på interessante rapportar og brev frå Danske kancelli. Preben Holck sitt kartoteksarkiv var ei gledeleg overrasking som kan leie meg til tidleg forsking gjort på marinehistorie på 1600-talet. Det var inspirerande å vandre rundt i Københavns gater og på Slottsholmen, der flåten hadde sin tilhaldsstad.

For mitt vidare arbeid med master-oppgåva har reisa til København vore retningsgivande og fruktbar, slik at eg no står betre rusta til å sette i gang med arbeidet mitt for fullt. Avslutningsvis vil eg rette ein stor takk til HIFO som har støtta denne reisa med 5000 kr i reisestipend.

Foto: privat

Nedre S[illegible] Fotogade
aftaget i Gaddens Hedt[illegible]linie ved Carl Johans Ga. 2/11 82

Joh. O. Simonnæs
Løitnt. & Photograf

4

Nedre Slotsgade 2. november 1882 – midtlinje

Arthur Tennøe
Seksjonsleder, Nasjonalbiblioteket

En viktig faktor i utviklingen av fotografimediet på 1800-tallet er nedkorting av eksponeringstiden, fra minutter til sekunder til deler av et sekund. Dette redefinerte hvilke motiv som kunne fotograferes. Etter hvert kunne også objekter i bevegelse fanges inn, ikke bare den statiske verden.

På dette fotografiet vitner de skyggeaktige skikkelsene om at opptaket har en utstrekning i tid, og eksponeringstiden har bestemt hvem som er med og ikke: Noen av personene har stått stille og har blitt med, mens andre har beveget seg noe og enten blitt borte eller står igjen som spøkelser i en filmaktig sekvens.

Fotografen, Joh. O. Simonnæs, drev på denne tiden fotograffirma i Akersgata 57 i Oslo. Her har han stilt seg opp på et sentralt punkt i den moderne byen. Resultatet er et «street-view», der gatebildet preges av trafikanter og reklameskilt.

For oss fungerer fotografiet som en ganske nøyaktig dokumentasjon av hvordan gaten den gang så ut. Vi ser det ukurant plasserte bindingsverkhuset som stikker ut i gaten. Skiltene kan leses og gir mye informasjon om vareutvalg m.m.: «Lærred, stout, galoger og snipper».

Men hvilken intensjon fotografen hadde med opptaket er ikke så åpenbart. Påskriften på kartongen fotografiet er limt opp på gir noen hint: *Nedre Slotsgade, aftaget i Gadens Midtlinie ved Carl Johans GD 2/11 82. Joh. O. Simonnæs. Løitnt & Photograf.* «Gadens Midtlinie» indikerer at selve gateløpet har vært hans prioriterte objekt. Dette har krevd dybdeskarphet. Uansett intensjon gjorde han også et opptak i motsatt retning, også det langs Nedre Slottsgates midtlinje.

Begge utsnitt: Nasjonalbiblioteket

Les

ARBEIDER-HISTORIE

online på
www.arbark.no

Arbeiderhistorie er et gjennomillustrert historie-faglig tidsskrift som utgis av Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, Oslo.

Arbeiderhistorie inneholder forskningsbaserte og fagfellevurderte artikler om arbeiderhistorie, sosial- og kulturhistorie, utenrikspolitiske emner med mere.

Alle utgaver av Arbeiderhistorie etter 1987 og fram til i dag er fritt tilgjengelige og søkbare på nett. Se www.arbark.no

Arbeidsutvalg

Leder: Gro Hagemann, tlf. 928 69 186,
e-post: leder@hifo.no

Nestleder: Marthe Hommerstad, tlf. 934 41 843,
e-post: marthe.hommerstad@outlook.com

Kasserer: Ingrid Myrstad, tlf. 986 13 006,
e-post: kasserer@hifo.no

Redaktør *Historikeren:* Henrik Olav Mathiesen
tlf. 470 42 336, e-post: historikeren@hifo.no

Øvrige styremedlemmer

Anne Kjersti Jacobsen, skolekontakt tlf. 975 32 358,
e-post: anne.jacobsen@baerum.kommune.no

Erik Opsahl, tlf. 735 96 125,
e-post: erik.opsahl@ntnu.no

Thomas Hagen, tlf. 469 20 446,
e-post: thomas.hagen@stiftelsen-arkivet.no

Lise Kvande, tlf. 414 01 224
epost: lise.kvande@plu.ntnu.no

Varamedlemmer

Karsten Korbøl,
e-post: kkorbol@start.no

Lena Ingilæ Landsem, tlf. 977 41 165,
e-post: lena.i.landsem@uit.no

Synne Corell,
e-post: synne.corell@gmail.com

Hallvard Notaker,
e-post: hallvard.notaker@iakh.uio.no

HIFO-sekretariatet

Stine Molteberg,
e-post: post@hifo.no

Lokallagsrepresentanter

Agder: Thomas Hagen, tlf. 469 20 446,
e-post: thomas.hagen@stiftelsen-arkivet.no

Bergen: Terje Breigutu Moseng,
e-post: terjebm@gmail.com

Bodø: Miriam Tveit,
e-post: miriam.tveit@uin.no

Nordvestlandet: Harald Johannes Krøvel,
e-post: haraldk@hivolda.no

Rogaland: Beate Aasen Bøe,
e-post: bat.aa.boe@gmail.com

Sogn og Fjordane: Anders Timberlid,
e-post: anders.timberlid@hisf.no

Tromsø: Bjørn-Petter Finstad,
e-post: bjornpetter.finstad@uit.no

Vestfold: Nina Sølversen,
e-post: ninasoelversen@gmail.com

Vest-Oppland: Morten Haave,
e-post: mnhaave@gmail.com

Østlandet:Maria Flaten Gunstad,
e-post: maria.flaten.gunstad@gmail.com

Redaksjonen

Redaktør: Henrik Olav Mathiesen. Epost:
historikeren@hifo.no

Redaksjonsmedlemmer: Håvard Brede Aven, Vibeke Kieding Banik, Morten Haave, Miriam Finset Ingvaldsen, Amund Pedersen, Gjermund Forfang Rongved, Erik Tobias Taube.

Innmelding, kontingent og abonnement

Innmelding skjer til foreningens e-postadresse:
post@hifo.no

Kontingent 660 kr per år, for masterstudenter 365 kr. Abonnement på Historikeren *koster 300 kr per år.*

Gards- og slektshistorie • Bygdehistorie • Byhistorie •
Regionhistorie • Årbok • Rapport

Nytt bokprosjekt under utarbeidelse?

Ring 41 31 77 22: gratis veiledning om teknisk produksjon. Vi tilbyr:

- **Rådgivning/grafiske tips**
- **Typografi, design, bildearbeid**
- **Trykk og innbinding**
- **Vi har lang erfaring med bokproduksjoner**
- **Trykk i skandinaviske og baltiske kvalitetstrykkerier**
- **Lokal prosjektledelse i Baltikum**

PRINT IN BALTIC

bokstavogbilde.no
BRA PA BOK

Bra priser?

Sjekk selv på: post@bokstavogbilde.no

Eller ring: Arne Kjeldstadli, tlf: 41 31 77 22

Skabos gt 15, 3040 Drammen. Osloavdeling: Bygdoy alle 21, 0262 Oslo

Returadresse:

Den norske historiske forening (HIFO)
Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo
Postboks 1008 Blindern, 0315 Oslo